Bioforsk Rapport
Bioforsk Report
Vol. 4 Nr. 33 2009

Forvaltningsplan for Blomsøya, Hestøya, Skålvær og omkringliggende øyer

Utvalgte kulturlandskap i jordbruket i Nordland

Biologiske verdier

Annette Bär og Lise Hatten

Bioforsk Nord Tjøtta

www.bioforsk.no

Hovedkontor/Head office
Frederik A. Dahls vei 20
N-1432 Ås
Tel.: (+47) 40 60 41 00
post@bioforsk.no

Bioforsk Tjøtta
Bioforsk Nord

8860 Tjøtta
Tel.: (+47) 40 60 41 00
Annette.baer@bioforsk.no

Tittel/Title:
Forvaltningsplan for Blomsøya, Hestøya, Skålvær og omkringliggende øyer. Utvalgte kulturlandskap i jordbruket i Nordland. Biologiske verdier
Forfatter(e)/Author(s):
Annette Bär og Lise Hatten

Dato/Date:	*Tilgjengelighet/Availability:*	*Prosjekt nr./Project No.:*	*Saksnr./Archive No.:*
20.03.2009	Åpen	4210085	
Rapport nr./Report No.:	*ISBN-nr./ISBN-no:*	*Antall sider/Number of pages:*	*Antall vedlegg/Number of appendices:*
4(33)/2009	978-82-17-00482-0	37	2

Oppdragsgiver/Employer:	*Kontaktperson/Contact person:*
Fylkesmannen i Nordland, Landbruksavdelingen	Toril Austvik

Stikkord/Keywords:	*Fagområde/Field of work:*
Biologisk mangfold, Blomsøya, Hestøya, skjøtsel, Skålvær, utvalgte kulturlandskap vegetasjons-kartlegging	Arktisk landbruk og utmark

Sammendrag:

Området er Nordland Fylkes kandidat nr. 3 på den nye, nasjonale listen over Utvalgte kulturlandskap i jordbruket. Forvaltningsplanen gir en oppsummering av verdier og arealbruk i området, samt gir forslag til områdeavgrensning basert på innhentet informasjon. På bakgrunn av kartlegginger og sammenstilling av informasjon gis en plan for tiltak som skal bevare verdiene.

Land/Country:	Norge
Fylke/County:	Nordland
Kommune/Municipality:	Alstahaug
Sted/Lokalitet:	Blomsøya, Hestøya, Skålvær

Godkjent / Approved

sign. Håkon Sund

Avd. leder

Prosjektleder / Project leader

sign. Lise Hatten

Forsker

Forord

Fylkesmannen i Nordland ved Landbruksavdelingen og Miljøvernavdelingen ga Bioforsk Nord Tjøtta oppdraget med utarbeiding av den biologiske delen av forvaltningsplan for Blomsøya, Hestøya og Skålvær med omkringliggende øyer. Arbeidet har foregått delvis parallelt med utarbeiding av to skjøtselsplaner i det samme området. Foreliggende plan skal sammenstilles med den kulturhistoriske delen. Fylkesmannen i Nordland skal utføre dette arbeidet.

I arbeidet har vi hatt nyttig og viktig samarbeid med flere parter: Midt-Helgeland forsøksring ved Marit Dyrhaug har vært en viktig samarbeidspartner som har deltatt aktivt i innhenting av informasjon som er brukt i forvaltningsplanen, og har også vært en viktig diskusjonspart. Møter med grunneiere og brukere har gitt viktig informasjon til utarbeiding av planen. Vi takker alle for viktige bidrag.

Innhold

1. Sammendrag 4

2. Innledning 5

3. Områdeavgrensning 7

4. Områdebeskrivelse 9

4.1 Natur- og kulturlandskapsverdier 9

4.2 Dagens arealbruk og skjøtselshistorie 16

4.3 Utfordringer 20

5. Metode 22

6. Plan- og retningslinjer for drift og tiltak 23

6.1 Sone 1: Deler av Blomsøya, Austbømarka, Store Buøya og Skålvær 23

6.2 Sone 2: Blomsøygrenda, Åkerøya NV, Åkerøya SØ og Hestøysund 29

6.3 Sone 3: Området fra Blomsøygrenda i nord til Hestøysund i sør 32

7. Økonomi- kostnadsoversikt over tiltak 33

7.1 Sone 1: Blomsøya, Austbømarka, Store Buøya og Skålvær 34

7.2 Sone 2: Blomsøygrenda, Åkerøya NV, Åkerøya SØ og Hestøysund 35

8. Referanser 36

9. Vedlegg 37

1. Sammendrag

Blomsøya, Hestøya og Skålvær med omkringliggende øyer er valgt som Nordland fylkes kandidat nr. 3 på den nye, nasjonale listen over Utvalgte kulturlandskap i jordbruket. Verdiene som ligger til grunn for utvelgelsen er en kombinasjon av biologiske og kulturhistoriske verdier sammen med en aktiv landbruksdrift. Arbeidet i foreliggende skjøtselsplan tar i hovedsak for seg verdiene knyttet til biologi og landskap.

De biologiske verdiene består i første rekke av store og varierte forekomster av kalkrik lynghei samt baserike slåtteenger. I disse finner vi flere interessante arter, som det varmekjære hjertegraset samt flere forekomster av rødlistede arter av beitemarkssopp. Landskapsverdiene er knyttet til den tradisjonelle landbruksdriften med små bruk der den gamle skiftestrukturen og den småskala arealbruken i stor grad er bevart. I dette landskapet ligger også flere kulturminner knyttet til landbruksdrift, i tillegg til kulturhistoriske verdier av eldre dato.

På bakgrunn av kartlegginger utført i forbindelse med to skjøtselsplaner for deler av området, er Fylkesmannen i Nordland sitt forslag til områdeavgrensning endret en del. Særlig gjelder dette innlemming av et større areal mellom Blomsøygrenda og Hestøysund, samt de to øyene Åkerøya NV og Åkerøya SØ.

Basert på ulike verdier innenfor området, defineres tre forvaltningssoner med ulike mål, tiltak og prioriteringer.

2. Innledning

I 2008 ble 20 områder i Norge foreslått som *utvalgte kulturlandskap i jordbruket* (Direktoratet for naturforvaltning m. fl. 2008). Listen skal gradvis utvides til å inneholde omkring 100 områder. De utvalgte landskapene skal være kulturlandskap i jordbruket med svært store både biologiske og kulturhistoriske verdier og de skal fungere som nasjonale referanseområder og "utstillingsvinduer". For å sikre et representativt utvalg av hele landet ble Fylkesmennene oppfordret til å foreslå 2-3 områder hver som oppfyller kriteriene om biologiske og kulturhistoriske verdier, og hvor det er realistisk å få til langsiktig skjøtsel og vedlikehold av områdene. Dessuten ble det lagt vekt på at områdene skal framstå som et godt ivaretatt jordbrukslandskap, med minst mulig grad av forstyrrende inngrep eller påvirkning. I samråd med Nordland fylkeskommune og Sametinget har Fylkesmannen i Nordland pekt ut tre områder, der Engan/Ørnes-Kjelvik har fått førsteprioritet foran Røst på en andreplass og Blomsøya, Hestøya og Skålvær med omkringliggende øyer på tredjeplass. De to førstnevnte områdene er begge på lista med de 20 utvalgte områdene. Blomsøya, Hestøya og Skålvær med omkringliggende øyer vil først komme med i senere utvidelse av lista. Det er ikke kjent når dette vil skje.

Det skal utarbeides forvaltningsplaner for de utvalgte områdene hvor områdeavgrensing, natur- og kulturhistoriske verdier, skjøtselshistorie og dagens arealbruk beskrives og verdisettes. Kriteriene som skal ligge til grunn for videre vurdering er: helhetlig landskap, kontinuitet og tidsdybde, representativitet eller særpreg og formidlingsverdi. Dessuten skal det utarbeides forslag til skjøtselstiltak inkl. kostnadsoverslag og tidsplan/prioritering av tiltak.

Blomsøy-området, Hestøysund og Skålvær består av flere adskilte lokaliteter, se Figur 1. Disse er nærmere beskrevet i de neste kapitlene.

Før arbeidet med utvelgelsen av de nye utvalgte kulturlandskapene i jordbruket var ferdigstilt i Nordland, var det allerede påbegynt et arbeid med å foreta en kartlegging av de botaniske verdiene i Blomsøy-området, utarbeiding av skjøtselsplan for dette området samt revidering av skjøtselsplanen for Skålvær. Da områdets status som tredje kandidat på Nordland fylke sin prioriteringsliste var bestemt, ble det besluttet å starte arbeidet med forvaltningsplan umiddelbart. Dette var viktig sett i lys av at man allerede var i gang med en skjøtselsplan for området. Med dette som bakgrunn ble skjøtselsplanen for Blomsøy-området begrenset til kun å omfatte de biologisk sett mest verdifulle arealene. Denne gir detaljerte beskrivelser av anbefalte skjøtselstiltak. Forvaltningsplanen omfatter hele området, og vil gi tilrådinger for skjøtsel og drift i arealene utenfor de som omfattes av skjøtselsplanen. Slik utfyller de to planene hverandre, og må ses i sammenheng. Tilsvarende gjelder for Skålvær, der det også er utarbeidet en detaljert skjøtselsplan som må ses i sammenheng med foreliggende forvaltningsplan.

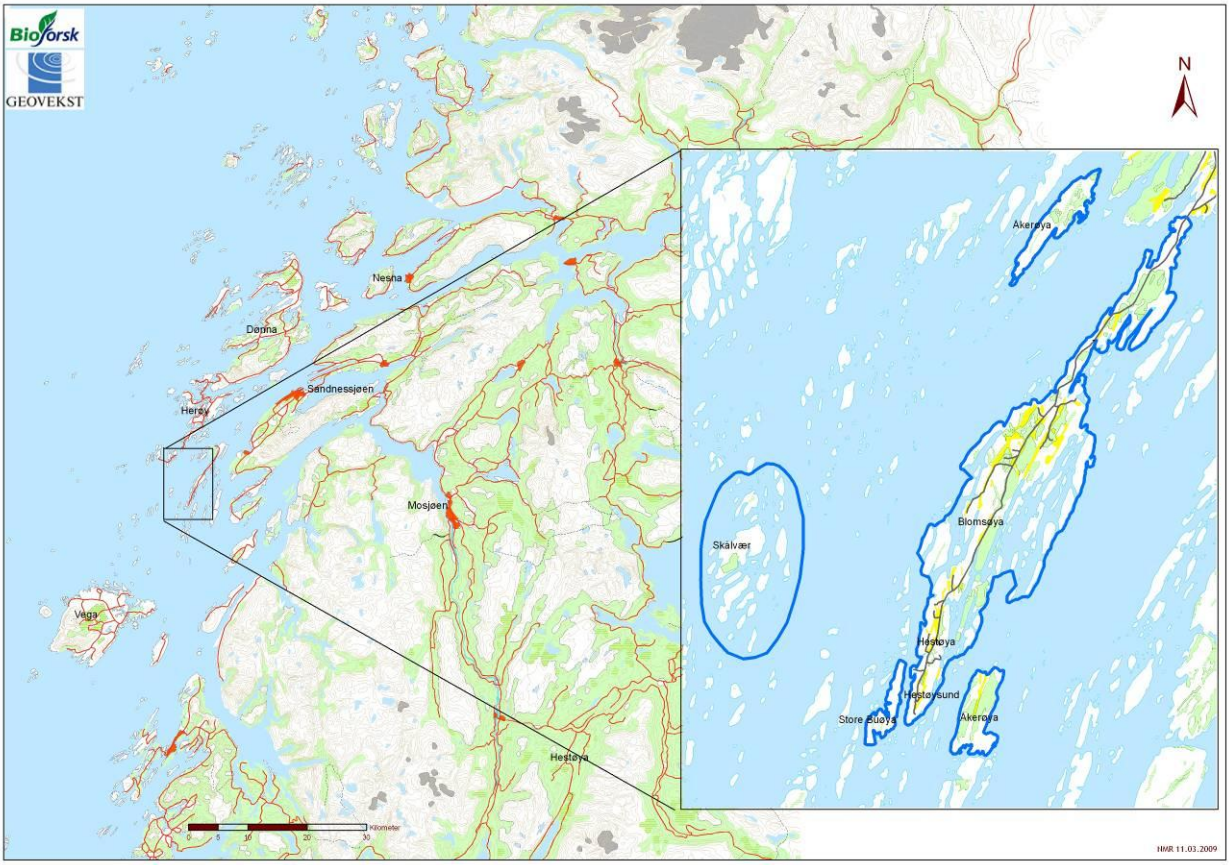

Figur 1. Oversikt over områdets beliggenhet.

3. Områdeavgrensning

Fylkesmannen i Nordland la i oppdraget frem forslag til områdeavgrensning, se Figur 2. I forslaget var det ikke laget noen grense for Hestøyområdet. Undertegnede har justert forslaget på basis av vegetasjonskartlegging og skjøtselsplanarbeidet (Bär & Hatten 2009), føringer og tanker gitt for utvelgelsen av området samt praktiske forhold, se Figur 2. Ved justeringen har vi lagt vekt på å se landskapet i en helhet, og derfor valgt stedvis å inkludere arealer som ikke har særskilt verdi, men som av ulike årsaker naturlig hører sammen med de spesielt verdifulle arealene. For å ta hensyn til de ulike landskapsverdiene har vi valgt å operere med tre forvaltningssoner. Dette redegjøres for i kap. 6.

Blomsøya, Hestøya og Skålvær med omkringliggende øyer består av flere delområder. Åkerøya nordvest for Blomsøya og Åkerøya øst for Hestøysund har status som regionalt verdifullt kulturlandskap i Naturbasen, men er foreslått justert til lokalt verdifullt av Bär & Hatten (2009). Begge øyene er i aktiv landbruksdrift, og særlig Åkerøya øst for Hestøysund er en viktig og sjelden representant for den historiske bosettingsstrukturen i øygarden, da det fremdeles er fastboende på øya.

Området som strekker seg fra Austbømarka i nord til Hestøysund i sør er stort og variert. De viktigste biologiske verdiene finnes i Austbømarka og på vestsiden av Blomsøy. De sentrale, bebygde delene av Blomsøy representerer et småskalalandskap med aktiv gårdsdrift og mange, små bruk der den opprinnelige bruksstrukturen i hovedtrekk er bevart. Det finnes en god del eldre bygninger i området. Hestøysund, lengst sør i området, innehar ikke spesielle biologiske verdier, men har også et karakteristisk småskalalandskap med aktiv jordbruksdrift og opprinnelig bebyggelse. I tillegg er de to gårdene i Hestøysund viktige drivere både i Austbømarka, på Store Buøya og på Skålvær. Det er derfor naturlig at Hestøysund inkluderes i området.

Store Buøya vest for Hestøysund er et gammelt storfebeite med store biologiske verdier.

Skålvær representerer et gammelt handelssted og var kirkested for folket som bodde i øyene. Området innehar store biologiske verdier.

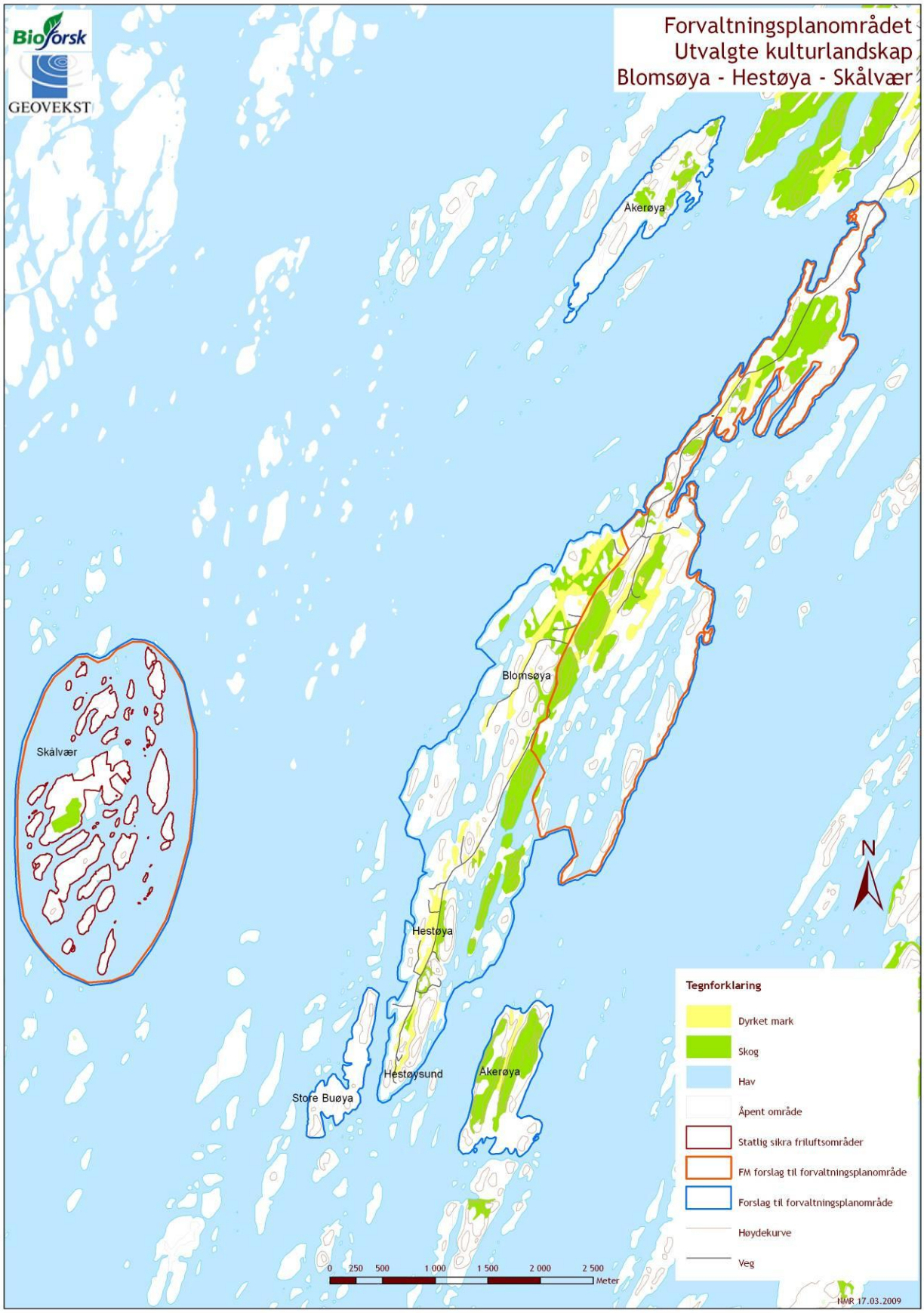

Figur 2. Områdeavgrensning. Kartet viser Fylkesmannens forslag til avgrensning, samt undertegnedes forslag.

4. Områdebeskrivelse

4.1 Natur- og kulturlandskapsverdier

Det utvalgte området ligger sentralt i øygarden på Helgelandskysten, se Figurene 1 og 2, og representerer en del av kulturen og naturen knyttet til denne delen av norskekysten. Øygarden på Helgeland utmerker seg med sine mange tusen øyer av varierende størrelse, smale sund og store gruntvannsområder. Resultatet er et rikt fugleliv og stedvis gode fiskeplasser. Dette, sammen med mulighet for å drive jordbruk, dannet grunnlaget for bosetning ute på øyene. I øygarden på Helgeland er det mange steder kalkrik berggrunn. Dette gir grunnlag for en svært rik flora. I tillegg har det i lang tid vært en mer eller mindre ekstensiv landbruksdrift på en stor andel av øyene. Disse faktorene er sammen viktige for forekomstene av sjeldne vegetasjonstyper og at området får en særstilling ikke bare regionalt, men også nasjonalt. Den historiske arealbruken med egne arealer brukt til kubeite, slåttemark og sauebeite har også gitt grunnlaget for forekomstene av ulike utforminger av vegetasjonen og forskjellige naturtyper.

Avgrensningen av det utvalgte jordbrukslandskapet danner til sammen et variert kulturlandskapsområde. Fra store arealer og gårder fremdeles bebodd og i drift på Blomsøya, Hestøysund og Åkerøya SØ, til den fraflytta Åkerøya NV som i dag kun brukes til beite, til øyværet Skålvær som med sine omkringliggende øyer en gang ga drivverdige enheter. Skålvær representerer også en viktig del av historien med sin tidligere status som handelssted og kirkested for øyfolket.

Nedenfor gis en kort oppsummering av delområdenes verdi knyttet til vegetasjon og kulturlandskap. Mer detaljerte beskrivelser gis bl.a. i to skjøtselsplaner for området (Bär & Hatten 2009a,b).

Blomsøya, Åkerøya NV og Åkerøya SØ

I havstrandundersøkelsen på 1980-tallet (Elven m. fl. 1988) ble det i Blomsøyområdet ikke funnet spesielt store verdier knyttet til havstrand. Undersøkelsene noterte seg imidlertid verdier ovenfor strandsonen, og det ble påpekt store verdier knyttet til kalkeng, -hei og rikmyrer i området ved Langdragsodden i Austbømarka. I forbindelse med kartlegging av verdifulle kulturlandskap ble Blomsøy-området besøkt av botanikere igjen i 1993. Besøket var kort og vegetasjonen ble ikke kartlagt nærmere. Undersøkelsen konkluderte med at området trenger nærmere undersøkelser (Fylkesmannen i Nordland 2003). Det ble likevel gitt en status som regionalt verdifullt kulturlandskap på Blomsøy. I 2004 ble det foretatt an kartlegging av beitemarkssopp i deler av området. Flere rødlistearter ble funnet, og områdets botaniske verdi ytterligere stadfestet.

De viktigste botaniske verdiene består av rik utforming av lynghei, stedvis i mosaikk med kalkrike enger, kalkskog og rikmyrer. Det er i første rekke rikheiene som utgjør kulturlandskapsverdiene. Rikheiene i Austbømarka og på Blomsøy med Bumarka og øyene utenfor er i en særstilling regionalt og nasjonalt. De utgjør store, sammenhengende områder og viser stor variasjon i både en mineralnæringsgradient fra fattig til rik, en fuktighetsgradient fra tørr lynghei til rikmyrdrag, og en kulturgradient fra ganske sterkt påvirket gras- og urterik hei til mindre påvirket lyngdominert hei. Store deler av rikheia kan klassifiseres som ekstremt rik. Vi viser til skjøtselsplanen (Bär & Hatten 2009a) for en detaljert beskrivelse av lyngheiene. Vi kjenner ikke til andre rikheiområder i Norge som kan måle seg med størrelsen og variasjonen i rikheiene i Austbømarka og på/ved Blomsøy. Rikheiene i Vega, Herøy, Dønna og Lurøy er stedvis like rike, men størrelsen og variasjonen på Blomsøy og i Austbømarka er etter vår mening i en særstilling. I tillegg fant vi svært viktige lyngheier også på Åkerøya NV og Åkerøya SØ.

Gjengroing av kratt og bjørkeskog er en stor trussel for rikheiene og man ser flere plasser at bjørkeskog sprer seg i de artsrike heiområdene, bl.a. ved Langdragsodden og på Faksholmen. Engarealer som blir for svakt beitet gror også igjen, her stort sett med høgstauder.

Ved siden av konsentrasjonen av sørlige, varmekrevende kalkplanter, som f.eks. hjertegras (*Briza media*) og ormetunge (*Ophioglossum vulgatum*) er forekomsten av smalasal (*Sorbus lancifolia*) bemerkelsesverdig. Blomsøya er en av de tre kjente forekomstene i Nord-Norge. Ellers er arten bare kjent fra Sogn. Tidligere har Skålvær vært ansett som viktigste lokalitet for hjertegras i området. Under feltarbeidet sommeren 2008 ble det funnet store forekomster av hjertegras flere steder i undersøkelsesområdet på Blomsøya.

På Blomsøya er det mange, til dels små bruk som til sammen danner ei grend. I Blomsøygrenda er den opprinnelige gårdsstrukturen bevart, med små bruk, små skifter og et kupert landskap. Dette, sammen med mange gamle bygninger og mangel på nye, store, moderne fjøs gir grenda et småskalapreg som vi i dag sjelden finner så godt bevart som på Blomsøya. Flere sommerfjøs, andre eldre driftsbygninger og steingarder sammen med kulturminner av eldre dato gir grenda historisk dybde. Sammen med de biologiske verdiene gir dette området store kulturlandskapsverdier.

På Åkerøya NV har det ikke bodd folk på lang tid, og øya er i dag kun beitet med sau. På Åkerøya SØ bor det folk på ett av de to brukene. Dette bruket drives i dag økologisk. Her finner vi både fulldyrka eng og beitemark.

Hestøya og Store Buøya

Hestøya innehar ikke biologiske verdier i samme grad som de andre delområdene, men også her går smale rygger av kalkberg som gir flekkvis rik vegetasjon. Stor Buøya vest for Hestøysund, lengst sør på Hestøya, har rike og varierte kalkheier som er spesielt rik på orkideer. Dette kan ha sin årsak i at øya tradisjonelt er et rent storfébeite, at beite har pågått kontinuerlig helt frem til i dag og at tilleggsbeitet med sau de siste ti årene kun har skjedd om høsten. De to gårdsbrukene i Hestøysund er viktige brukere blant annet på Store Buøya, i deler av Blomsøyområdet og på Skålvær. Gårdstunene til de to brukene ligger samlet, nærmest som et klyngetun. Dette er ganske særegent i området. Også i Hestøysund er den opprinnelige gårdsstrukturen bevart. I tillegg er landskapet mer småkupert her enn i Blomsøygrenda, slik at det også her er et spesielt flott småskala landskap. Nært gårdsbrukene i Hestøysund er landskapet i god hevd.

Skålvær med omkringliggende øyer

I forbindelse med havstrandundersøkelsene i Nordland (Elven m.fl. 1988) ble Heimlandet vurdert å ha "middels verdi" (regionalt) som havstrandslokalitet og "høy verdi" (nasjonalt) ut fra botaniske elementer ovenfor strandsonen. Ved befaring i 1992 ble de kulturbetingete vegetasjonstypene registrert som nasjonalt/regionalt interessant (Elven m.fl. 1993), noe som førte til at Skålvær i 1994 ble plukket ut som ett av åtte nasjonalt prioriterte kulturlandskapsområder i Nordland. Under utvelgelse av "utvalgte kulturlandskap i Nordland" ble statusen bekreftet i 2008.

Skålvær har en botanisk og kulturhistorisk interessant variasjon i kulturbetinget eng- og heivegetasjonpå grunn av en differensiert arealbruk (Elven m. fl. 1993). Artsutvalget er påfallende forskjellig mellom Heimlandet og beiteøyene rundt, noe som skyldes arealbruken. Verdiene er i første rekke knyttet til produktiv, urterik slåtteeng, kalkrik skrapslått og beitemark/hei. Spesielt fremheves de store forekomstene av hjertegras som spesielle. Også på Skålvær er gjengroing et problem. Kratt har spredt seg i de artsrike heiutforminger på vestsiden og arealene som ikke slås regelmessig på østsiden gror igjen med høgstauder og kratt.

Naturtyper

Kartleggingene av botaniske verdier ble gjort på en mer detaljert skala enn Direktoratet for naturforvaltning sitt system for naturtypekartlegging (DN 2006). Dette er ofte nødvendig når man skal utarbeide kunnskapsbaserte planer for skjøtsel av områder. I og med at naturtypene ofte brukes som referansesystem i kartleggings- og forvaltningssammenheng gir vi her en oppsummering av hvilke naturtyper som finnes i området.

Tabell 1. Verdifulle naturtyper for biologisk mangfold (etter DN 2006), underordnete vegetasjonstyper (etter Fremstad 1997) og forekomst av disse i forvaltningsplanområde.

Naturtype	Vegetasjonstyper	Forekomst
A05 Rikmyr	**M2** Middelsrik fastmattemyr	Forholdsvis små dråg spredt i hele området
D01 Slåttemark	**G11** Vekselfuktig, baserik eng/ **H2b** tørr gras-urterik hei (Skålvær)	I et begrenset areal på Skålvær og nært et tun i Blomsøygrenda
D02 Slåtte- og beitemyr	**M** Rikmyr	Myrene i hele området beites som en naturlig del av vegetasjonen ellers
D03 Artsrik veikant	Ikke skilt ut som egen type	I Blomsøy-området, spesielt lengst nord, i Austbømarka
D04 Naturbeitemark	Åpen for alle G-typer (kulturbetinget engvegetasjon) som er lite/ikke gjødslet/ jordbearbeidet, i lang hevd	I hele området. Men den inngår også som andre typer, for eksempel som D07
D06 Beiteskog	Skogtyper fra middels næringsrik og oppover bl.a. **B1** lågurtskog	Spredt i store deler av området
D07 Kystlynghei	alle kystlyngheiutforminger (**H1, H2, H3**)	I store deler av området, stor variasjon i rikhet (spesielt mye H2b som ekstrem rik utforming)
D11 Småbiotoper	Ikke skilt ut som egen type	Spredt i store deler av området. Mest steingjerder og kantsamfunn
F03 Kalkskog	**B2** Kalklågurtskog	Spredt i området. Trolig gjengroingsskog i lynghei og beitemark
F04 Bjørkeskog med høgstauder	**C2** Høystaudebjørkeskog og -granskog	Spredt i området, spesielt på Blomsøya. Trolig gjengroingsskog i lynghei og beitemark
G05 Strandeng og strandsump	**U4** Nedre og midtre salteng, **U5** Øvre salteng	Spredt i området
G06 Tangvoll	Ikke skilt ut pga små arealer	Spredt i området
G09 Rikt strandberg	**X1** Strandberg	Spredt i området, ikke differensiert på utformingsnivå

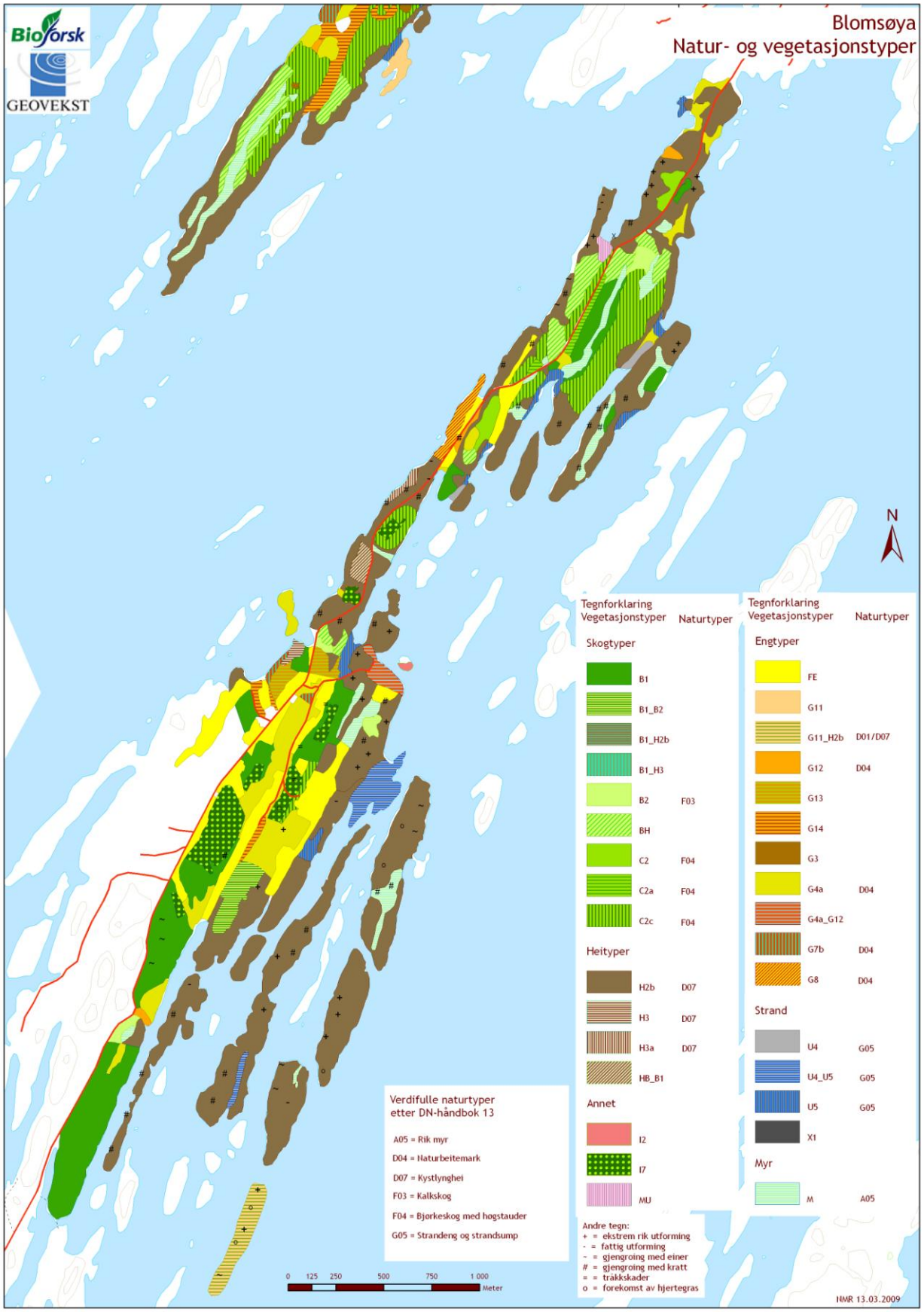

Figur 3. Natur- og vegetasjonstyper for de mest verdifulle områdene for biologisk mangfold på Blomsøya. (Se også skjøtselsplanen (Bär & Hatten 2009a).

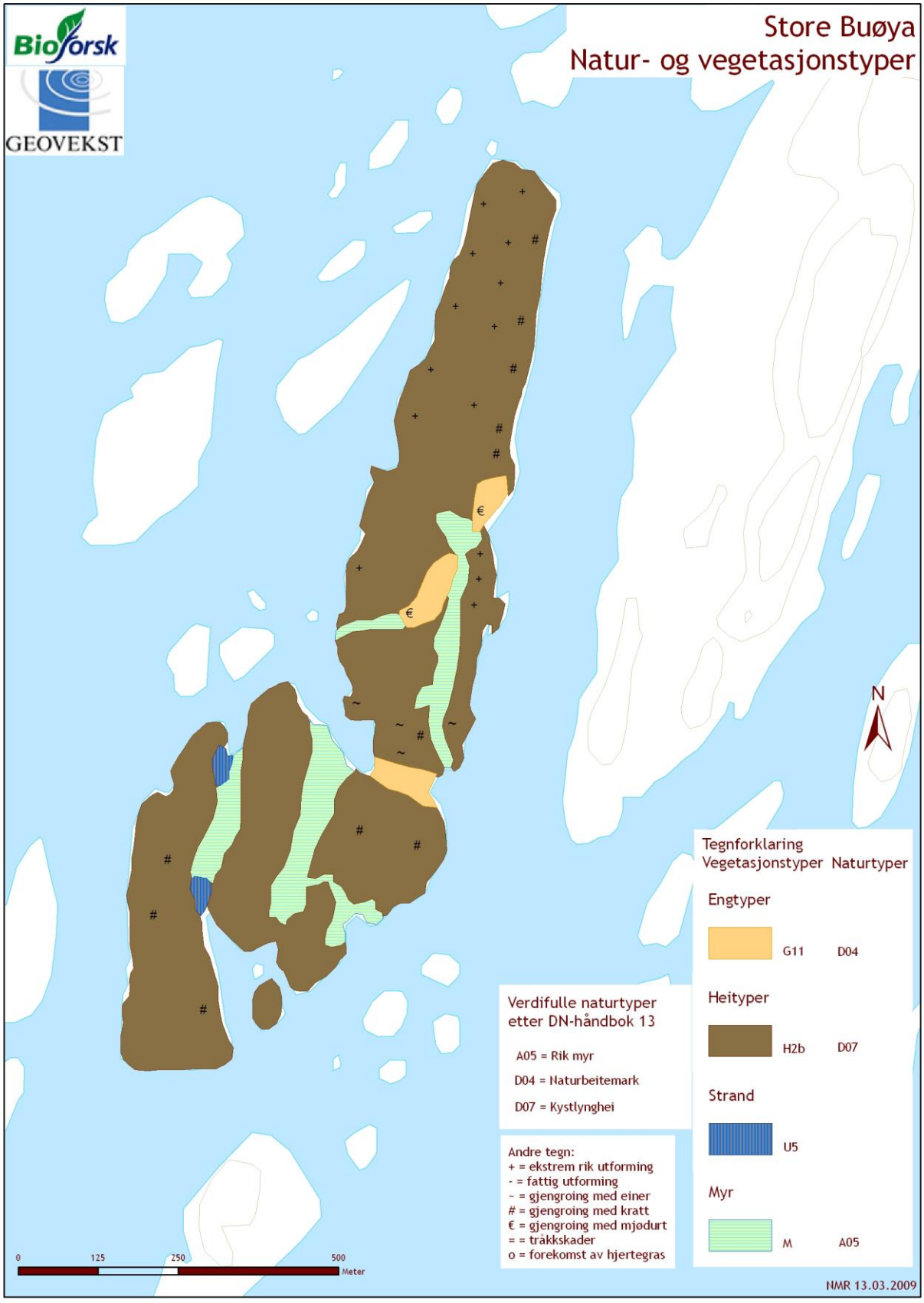

Figur 4. Natur- og vegetasjonstyper for de mest verdifulle områdene for biologisk mangfold på Store Buøya. (Se også skjøtselsplanen (Bär & Hatten 2009a).

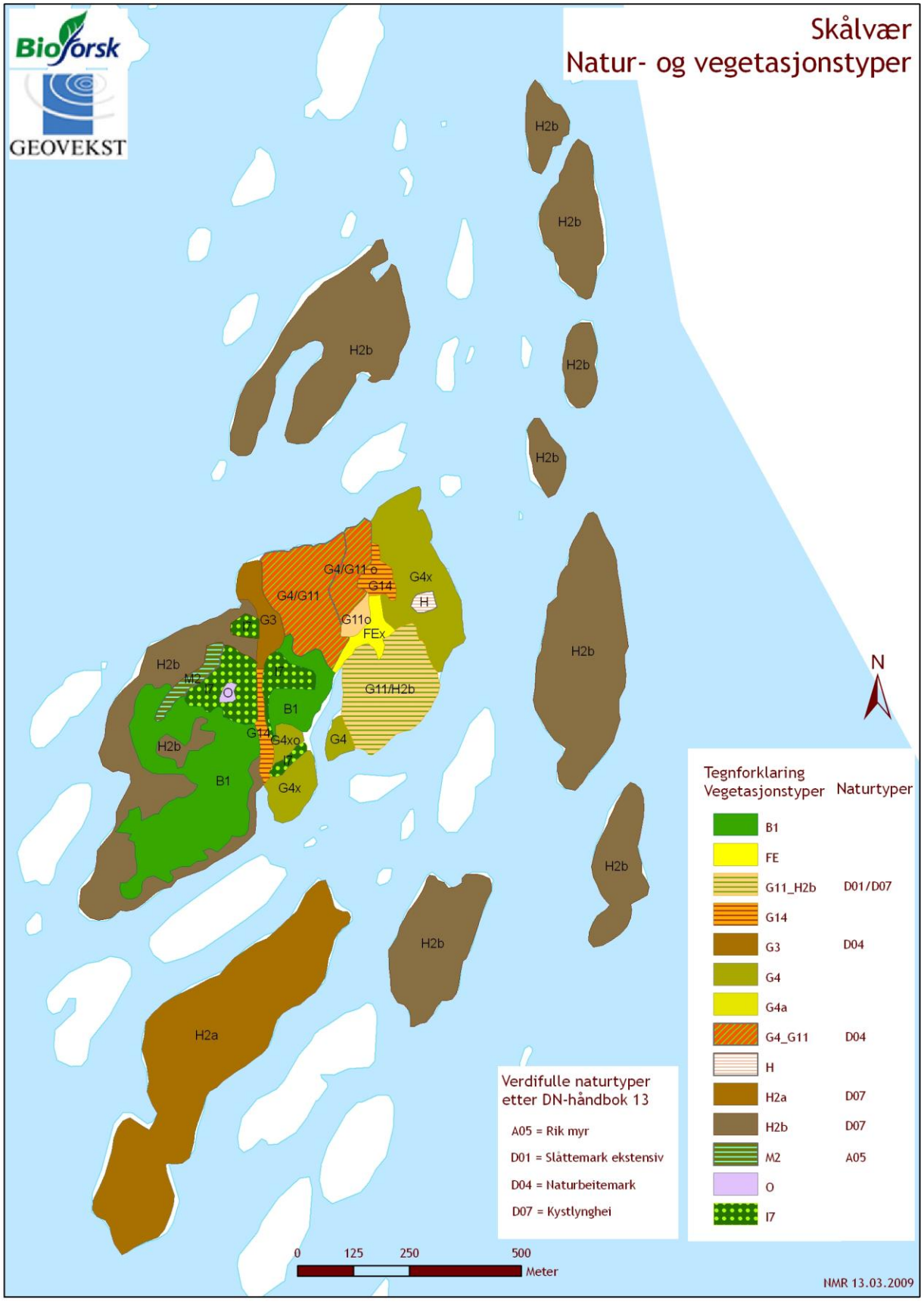

Figur 5. Natur- og vegetasjonstyper for de mest verdifulle områdene for biologisk mangfold på Skålvær. (Se også skjøtselsplanen (Bär & Hatten 2009b).

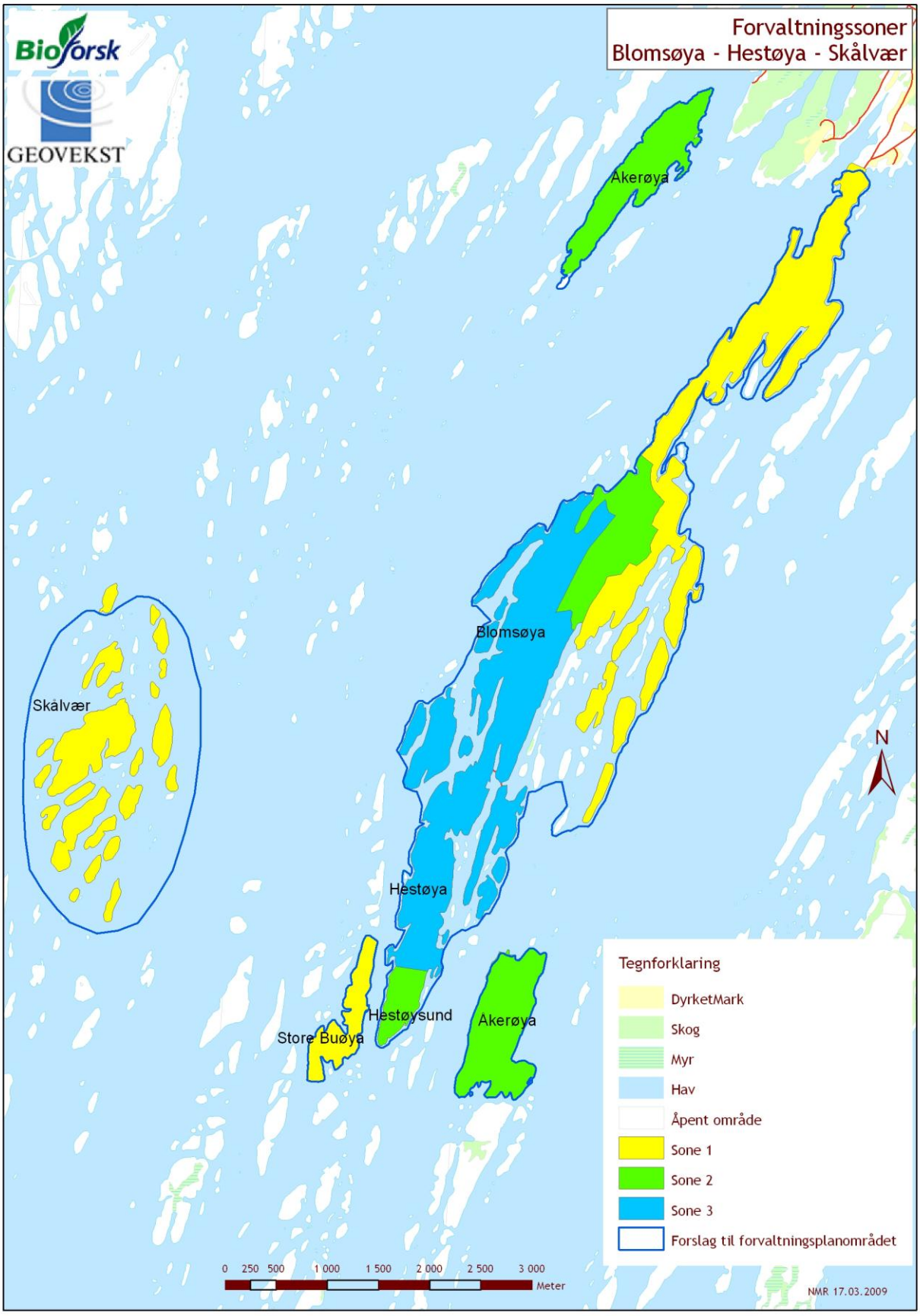

Figur 6. Inndeling av forvaltningsplanområde i tre forvaltningssoner med sone 1 av høyeste verdi/prioritet.

4.2 Dagens arealbruk og skjøtselshistorie

Informasjon om dagens arealbruk og skjøtselshistorie foreligger i detalj for delområdene Blomsøya og Skålvær hvor det ble utarbeidet skjøtselsplan i 2008. Utarbeidede kart viser arealbruken i form av beite med forskjellige dyreslag, slått, myr, skog og bebyggelse (se vedlegg 1 og 2). For deler av Blomsøya, hovedsakelig vest for riksveien fra Blomsøydalen og sørover, og for Hestøya ble det ikke gjennomført en detaljert kartlegging av arealbruken. For en mer enhetlig kartframstilling av arealbruken for forvaltningsplanområdet har vi derfor valgt å bruke FKB-data som viser markslagenes arealtilstand (se Figur 8), dvs. klassifikasjonen viser en blanding av arealbruk f.eks. fulldyrket jord og naturtyper som f.eks. myr. FKB-data foreligger ikke for Skålvær og N/S-Åkerøya. Skillet mellom intensivt drevet areal (hovedsakelig innmark) og utmarksarealer med og uten skog vises tydelig. Det som derimot ikke kommer fram er forskjellige driftsformer som slått og beite/skogsbeite, og heller ikke hvilket dyreslag som beiter. Der hvor vi har tilstrekkelig informasjon, gir vi en mer detaljert beskrivelse av arealbruk og skjøtselshistorie enn markslagskartet i Figur 8 viser.

Figur 7. Dagens arealbruk er variert: sau-/storfébeite og slått.

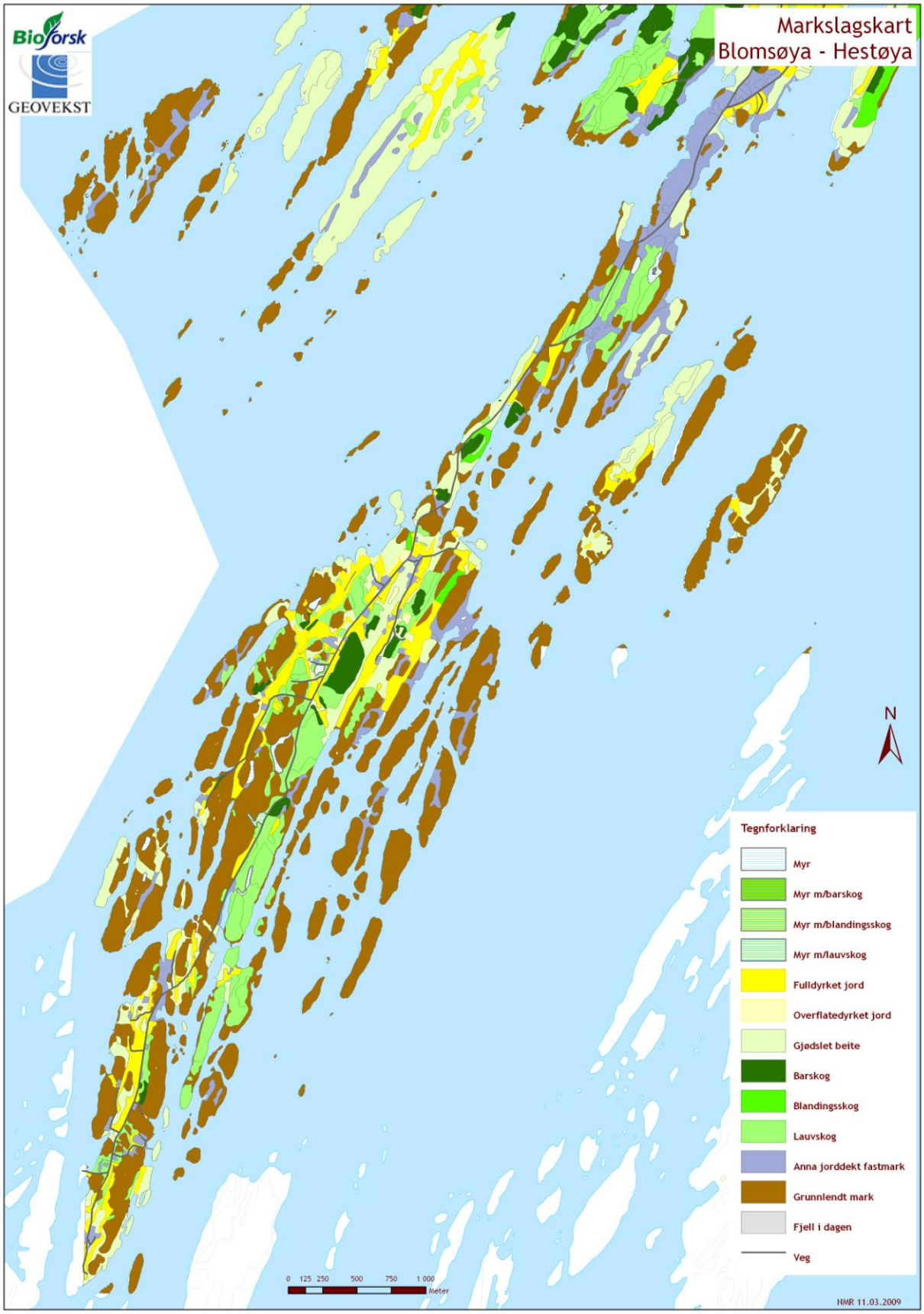

Figur 8. Markslagskartet er basert på FKB-data og viser arealtilstand. "Grunnlendt mark" representerer i stor grad utmarksarealer med lynghei mens "annen jorddekt fastmark" i tilknytting til strandsonen ofte representerer strandeng.

Blomsøya, Åkerøya NV og Åkerøya SØ

På **Nord-Åkerøya** ligger det to bruk. Ingen av disse er i dag i drift. Gårdene ligger nord på øya. De tidligere innmarksarealene er i dag godt synlige som mer eller mindre gjengrodde enger. Hele øya leies i dag ut til sauebeite.

Austbømarka er et gammelt fellesbeite for gårdene på Austbø, der bortimot alt arealet er gammel utmark. Noen få hytter ligger spredt i området, men det er ellers ingen bebyggelse her i dag bortsett fra tuftene av et gammelt sommerfjøs lengst i nord. Det har tidligere vært 5-6 sommerfjøs her. Historisk var det storfé og flere hester som beitet i dette området. Det fortelles også at det "i gamle dager" gikk geiter på beite her. Fram til 1960 ble området beitet med melkekyr, siden er det ungdyr som har gått her sammen med noen hester. På slutten av 1980-tallet skjedde det en utskiftning av det tidligere sameiet. Etter dette lå hele området brakt til 1997. I denne perioden skjøt gjengroingen fart i deler av området. Hele Austbømarka sør til Skiftsåsen, samt området øst for veien og videre sørover er i dag fellesbeite organisert gjennom beitelag. Dette området beites med ungdyr av storfé (både ammekyr og melkekyr) og sau.

På vestsiden av veien fra omkring **Skiftsåsen** og litt sørover er én av de utskifta eiendommene gjerdet inn. Dette området brukes i dag til sauebeite, med unntak av ei fulldyrka eng som slås.

I **Blomsøygrenda og Blomsøydalen** ligger det mange bruk. Gårdene og bebyggelsen ligger forholdsvis konsentrert i ei grend. Det var opprinnelig to bruk som siden er delt opp i flere bruk. Generelt sett er arealbruken mosaikkpreget. De gårdsnære arealene i grenda blir brukt til slått eller innmarksbeite. Historisk sett er dette den gamle slåtte- og åkermarka. Her er marka i dag intensivt drevet – det er fulldyrka kunstenger og gjødsla beiter. Enkelte arealer er tett planta med sitkagran mens mot sjøen finnes det en del arealer med lynghei. Mye eldre bygninger er intakt, og gårdene har et "opprinnelig" preg med små tun og eldre bygninger. Blant annet er det flere gamle nordlandshus i området, og flere svært gamle gårdsbygninger. Det har i liten eller ingen grad vært sammenslåing av bruk den senere tid. Småskalalandskapet er derfor intakt, og bygda fremstår som særegen av disse årsaker. Ved gården Remmen finnes det en lite prestekrageeng som har blitt skjøttet delvis som slåttemark og værbeite.

Området mellom **Lauvåsen og Innersjyn** har historisk sett vært storfébeite, først og fremst for melkekyr, fram til 2003. Arealet beites i dag med noen få ungdyr, men beitetrykket er for svakt. Enkelte partier har vært intensivt drevet med gjødsling og noe dyrking.

Bumarka ligger øst for Blomsøygrenda, og består av et større område med øyer. Bumarka er fellesbeite for gårdene Remmen, Korsveien og Moen, som alle ligger i Blomsøydalen. Vi har inkludert Innermarka i dette delområdet, som grenser til Innersjyn i nord. Fram til 1969 var dette beiteområde for melkekyr og hest. Tradisjonelt beitet dyra her fra vår til seinsommer/tidlig høst. Da ble dyra flyttet til Vestmarka, et utmarksbeite på vestsiden av Blomsøya. I perioden 1969-1995 beitet sau i området. Etter 1995 har det vært beite for ammekyr, unntatt i 2008, da området ikke ble beitet. Strandområdet lengst nord i Bumarka har vært gjødslet. Lengst nord i Bumarka lå det tidligere tre sommerfjøs.

Vi har fått flere interessante opplysninger om driftsmetoder i Bumarka. En informant opplyser at hun husker at det ble brent på Stor-Risøya og Måsøya pga. at det var så mye einer der. Dette må ha vært på 1940-50-tallet. Vi har også fått opplysninger om at eineren ble "røsket" til ved. Man "røsket" også "bulyng", som er det lokale navnet på røsslyng, som fôr til sauene.

Området ved **Sørgården** og Landfast-Risøya beites i dag med villsau. Beiteområdet omfatter både den tidligere innmarka på gården og utmarka. Også ei fulldyrka eng mellom gården og Landfast-Risøya er innlemmet i dagens beiteområde.

Sør for Sørgården på østsiden av veien er området i hovedsak skogbevokst, med flere større plantefelt med sitkagran og bjørkeskog. Innimellom finnes noen åpne arealer. Området med bjørkeskog lengst sør beites med sau. Den nordlige delen beites med ammekyr, delvis i sambeite med sau. De åpne arealene er intensivt drevet.

Området **sør for Blomsøygrenda og vest for RV** består hovedsakelig av utmark som ligger brakk og gror igjen. Tidligere ble dyrene flyttet fra Bumarka på østsiden til Vestmarka på vestsiden av veien. Intensivt drevet areal finnes i små lapper lengst i nord og sør med fulldyrket jord og gjødslet beite.

På **Sør-Åkerøya** er det to gårder, begge er fremdeles i drift. En av dem driver økologisk. Innmarka er fulldyrka eng som er i drift. Det finnes en velbevart slåtteeng ved tunet, nord på øya. Utmarka beites med sau.

Hestøya og Store Buøya

Hestøysund lengst sør på øya har et karakteristisk småskalalandskap med aktiv jordbruksdrift og opprinnelig bebyggelse. De gårdsnære arealene er hovedsakelig fulldyrket jord og gjødslet beite. det finnes noen små skogflekker langs veien av både gran- og lauvskog. De to gårdene i Hestøysund er viktige drivere både i Austbømarka, på Store Buøya og på Skålvær. Rester etter småskala jordbruksdrift finnes spredt også ellers på øya.

På **Store Buøya** er det ingen gårdsbruk. Øya er sambeite for gårdene i Hestøysund. Det har ikke vært utskifting på øya og den er dermed fremdeles felleseie. Øya har vært beitet kun med storfé helt frem til omkring 1998. Frem til 1960 var det melkekyr som beitet på øya, etter den tid har det vært ungdyr. I de senere år har 2-3 unge kviger beitet på øya fra omkring midten av juni til tidlig høst. Siden 1998 har øya i tillegg vært noe høstbeitet med sau. Sauene settes på beitet etter at storféet er tatt av. Dette har sin opprinnelse i en uskreven enighet om at det ikke skal være storfé og sau samtidig på øya. Store Buøya er den eneste øya vi vet om på Helgelandskysten som har vært kontinuerlig storfébeite helt frem til i dag, og fremdeles brukes til dette. Øya står derfor i en brukshistorisk særstilling. Det har vært to sommerfjøs på øya.

Skålvær og omkringliggende øyer

Heimlandet var sentrum i været med hovedgården og noen småbruk, samt kirke. Fra det forrige århundret av har Heimlandet vært delt i innmark og slåtteland som så ble krøtterbeite om sensommeren/høsten. Østdelen av øya har i hovedsak vært åker og kultureng, med produktive slåtteenger på noe mer tørrlendte åsrygger. Vestdelen av øya har i hovedsak vært såkalte "skrapslåtter" med skrinnere og mindre produktiv, men ofte mer artsrik vegetasjon. Disse ble trolig bare slått enkelte år, men ble beitet hvert år på sensommeren/høsten. Øyene nord, øst og sør for Heimlandet ble beitet med storfe. På 1940- og 50-tallet dreide det seg om 10-12 melkekyr og 8-10 ungdyr.

Hovedgården trappet ned driften i 1956/57. Slåtten på "naturengene" på Heimlandet tok slutt på 1960-tallet, mens storfeholdet tok helt slutt ca. 1970. Mot slutten av perioden da det fremdeles var landbruksdrift på øya har trolig en del av den tidligere slåttemarka blitt beitet med ungdyr av storfe. Engene på Heimlandet har vært tanggjødslet, men ikke kunstgjødslet. Øyene rundt Heimlandet var (og er) brukt som beiteøyer. Etter opphørt drift har øyene SV av Heimlandet blitt beitet i 1977/78, 1991 og fra 1993-dd.

Skålvær er statlig sikret friluftsområde. Heimlandet er mye besøkt av småbåtfolk og det holdes årlig gudstjeneste i kirken. Kommunens eiendom omfatter ca. 285 daa. De private eiendommene brukes til fritidsformål. Skålvær har ingen faste beboere. Som en viktig del av dagens skjøtsel har Direktoratet for naturforvaltning (DN) godkjent at det kommunalt eide arealet på Skålvær kan benyttes til sauebeite (nærmere om eiendomsforhold og vilkår i skjøtselsplanen for Skålvær (Bär & Hatten 2009b)).

I dag beites store deler av øya med sau, og holdes på denne måten i god hevd etter den hadde ligget brakk i mer enn 20 år. Til dette formålet ble skrapslåttarealet i vest inngjerdet i 1991. Gjerdetraséen er flyttet flere ganger siden 1991 slik at beitearealet er blitt utvidet mot øst. I 2008 beitet 115 sau på dette arealet. Unntatt Vardholmen, Flatholmen og Tjuvholmen blir alle øyene rundt Heimlandet beitet med sau.

På den østre delen av øya brukes tilskudd i form av SMIL-midler for å slå arealene rundt butikken og den gamle åkeren (fulldyrka eng) opp til kirkegården. Kirkegården og hagen slås flere ganger i løpet av vekstsesongen. SMIL-midlene brukes også for å slå åsryggen hvor slåtteenga ligger. Her blir kun den nordlige delen av åsryggen slått.

Små flekker rundt husene og kirken slås av privatfolk. I tillegg slås stiene til kirken og utsiktspunktet bak, stien fra kaia/butikken forbi hagen og den gamle åkeren sørover langs slåtteenga samt stien som går sør for butikken forbi jordkjelleren til rasteplassen med informasjonstavle.

Resten av arealet på østsiden bl.a. noen av de artsrike slåtteengene rundt bebyggelsen, jordkjelleren og kirka holdes imidlertid ikke i hevd og er under gjengroing.

4.3 Utfordringer

Det er knyttet flere utfordringer til bevaring av områdets kulturlandskapskvaliteter:

- Sikring av fremtidig drift. Mange av gårdene i området er små, det er få yngre bønder og miljøet er ikke så stort. Dette kan være både fordeler og ulemper. Vi vil imidlertid påpeke at man på sikt trolig vil få en stor utfordring knyttet til fortsatt drift på gårdene.
- Bevaring av det åpne kulturlandskapspreget med småskala skiftestruktur og en mosaikk av forskjellige driftsformer, kulturelementer og en regional preget byggeskikk er tett knyttet til sikring og støtte til fremtidig drift av småskala slått og beite uten intensivering/nydyrking i de mest verdifulle områdene.
- Sikring av øybeite som driftsmetode. Flere av brukerne frakter dyra til beiteøyer. Skålvær er et eksempel på det. Dette er en driftsform som er tidkrevende og setter flere uvanlige krav til brukeren, og kan også være risikofylt. Det bør tas aktive grep for å sikre en slik drift i framtida.
- Gjengroing. I store deler av området er det gjengroing med busker og trær, særlig i heiområdene. De rike lyngheiene er stedvis akutt truet grunnet slik gjengroing. I andre arealer er det mer produktiv mark som gror igjen med høgstauder og høgvokst gras, deriblant mjødurt. Til tross for aktiv beitebruk synes det som gjengroing fremdeles akselererer.
- Tråkkskader. Først og fremst i Blomsøy-grenda har vi observert til dels store tråkkskader på gårdsnære arealer. Særlig så vi dette inne i tette sitkaplantninger. Dette er trolig noe man ikke kan unngå med dagens driftssystemer og det nedbørsrike klimaet man har i området. Man bør imidlertid være bevisst i forhold til problemet ved endring i arealbruk, og sikre at tråkkskader ikke oppstår i de verdifulle områdene i særlig grad.
- Gjennomføring av målrettet skjøtsel av slåtteenga på Skålvær har vist seg å være vanskelig i praksis siden slåtten er tung pga mye moser i bunnsjiktet og en stor andel krekling og oppslag av andre forvedete arter. Nøye oppfølging og tilpasning av skjøtselstiltak er viktig for å kunne ta vare på de biologiske verdiene.

- Det er flere større plantefelt med sitkagran i området og en del mer spredt beplantning. Disse utgjør på sikt en stor spredningstrussel inn i de verdifulle områdene. Etter flere gode frøår ser vi i dag et økende problem med spredning av sitka.
- Blomsøya, Hestøya og Skålvær har stor potensial for formidling og turisme. Den eksisterende turstien på Blomsøya og stiene på Skålvær med utsiktpunkter og rasteplasser åpner allerede i dag muligheten for en vandring gjennom kulturlandskapet. Det er imidlertid viktig at stiene legges bedre til rette særlig med tanke på å sette opp infotavler om kulturlandskapsverdiene, både biologiske, landskapsmessige og kulturhistoriske.

Figur 9. Plantefelt med sitkagran, gjengroing i artsrike kalklyngheier, formidling og småskaladrift er noen av utfordringene i forvaltningsplanområde.

5. Metode

Foreliggende forvaltningsplan står i nær tilknytning til arbeidet med skjøtselsplanene for Blomsøya og Skålvær som Bioforsk Nord, Tjøtta utfører parallelt. Forvaltningsplanen skal foreligge i forbindelse med at området er med blant tre *utvalgte kulturlandskap i jordbruket* for Nordland. Begge planene skal utfylle hverandre, hvor forvaltningsplanen er mer overordnet mens skjøtselsplanen konkretiserer tiltakene for hvert enkelt areal.

Kartleggingen har foregått ved feltbefaringer kombinert med oversiktsfoto fra *Norge i bilder* (www.norgeibilder.no). Sommeren 2008 foretok Bioforsk i samarbeid med Midt-Helgeland forsøksring en kartlegging av vegetasjonen på Blomsøya basert på vegetasjonstypeinndelingen til Fremstad (1997). Midt-Helgeland forsøksring har stått for arbeidet med innhenting av informasjon om tidligere og nåværende arealbruk i form av intervjuer med grunneiere og brukere, samt om hvilke planer og ønsker brukerne har for framtida.

Hestøya ble raskt befart i forbindelse med feltarbeidet på Blomsøya. På grunn av at øya i hovedsak var med i kraft av å være base for to av brukerne i de biologisk sett mer verdifulle områdene samt begrensede økonomiske ressurser for undersøkelsene, ble øya ikke vegetasjonskartlagt. Det ble heller ikke prioritert å bruke ressurser på en omfattende arealbrukskartlegging på øya. Ved en revidering av forvaltningsplanen bør det vurderes om i hvert fall deler av Hestøya bør kartlegges bedre.

Skålvær ble befart av Bioforsk sammen med husdyrholder Finn Grønnevik høsten 2008. På grunn av et godt datagrunnlag fra tidligere registreringer ble det ikke gjennomført en fullstendig vegetasjonskartlegging i 2008. Isteden ble vegetasjonstilstanden med tanke på skjøtselstilak og gjengroingsgraden vurdert i felt. Holmene rundt hovedøya ble ikke befart i 2008. Framstilling av vegetasjonstyper baserer seg på tidligere registreringer og omfatter derfor ikke alle holmene. Basert på feltbefaringer og tidligere registreringer ble de viktigste vegetasjonstypene delt inn etter Fremstad (1997).

I tillegg til egen feltbefaring ble eksisterende registreringer bl.a. fra naturbasen, dokumenter for *Utvalgte kulturlandskap i jordbruket i Nordland*, havstrandsundersøkelsen i Nordland og soppkartlegging sammenstilt, kvalitetssikret og kartfestet (Alstahaug kommune 1993; Artsdatabanken 2008; Dahl 1912, 1915; Elven m.fl. 1988, 1993; Fylkesmannen i Nordland 2003, 2008; Hanssen & Molia 2004; Hatten & Sjølie 1998; Naturbasen 2008).

Innspill fra grunneiere, aktive brukere og andre berørte ble hentet inn på grunneiermøter både på Skålvær og Blomsøy og planene ble justert etter innspill mottatt på møtene.

På bakgrunn av manuskart utarbeidet i felt er det laget vegetasjonskart ved hjelp av GIS programmet ArcView 9.3 med bakgrunnskart fra GEOVEKST sin kartdatabase. Dagens arealbruk foreligger i forskjellige detaljgrader. For en enhetlig framstilling ble FKB-data brukt. Disse viser markslagenes arealtilstand, dvs. en blanding av arealbruk og naturtyper. Betydning av vegetasjonstypenes forekomst for biologisk mangfold ble synliggjort ved klassifisering av verdifulle naturtyper etter DN-håndbok 13 (2006, rev. 2007). Planområdet ble deretter delt inn i tre forvaltningssoner hvorav sone 1 har størst betydning for biologisk mangfold. Vegetasjons-/naturtypekart, dagens arealbruk, tilstandsvurdering og aktuelle tiltak (på Skålvær) ble brukt som grunnlaget for utarbeiding, sammenstilling og oppdatering av anbefalt drift og skjøtselstiltak for planområdet.

6. Plan- og retningslinjer for drift og tiltak

Det utvalgte området er delt inn i tre forvaltningssoner, se Figur 4. Bakgrunnen for dette er at det er ulike verdier og funksjoner for ulike delarealer innenfor området, og derfor er både mål med og omfang av tiltak ulike i de tre sonene. Sone 1 er arealene med de høyeste biologiske verdiene, og tilsvarer samme arealer som det er utarbeidet skjøtselsplaner for (Bär & Hatten 2009a,b), dvs. deler av Blomsøya, Skålvær og Store Buøya. Dette området har svært høy prioritet for gjennomføring av tiltak for bevaring av biologisk mangfold og åpent landskap i samsvar med skjøtselsplanene. Sone 2 er de bebygde og gårdsnære delene av Blomsøya, dvs. Blomsøygrenda, de to Åkerøyene samt Hestøysund. Dette er områder der de viktigste verdiene er knyttet til bygdemiljøet, kulturminner og landskapsstruktur, men hvor det også kan være mindre arealer med viktige biologiske verdier. I Sone 2 er det også foreslått ulike tiltak for bevaring av bygde- og landskapskvalitetene. Sone 3 er areal som er inkludert fordi det knytter sammen de verdifulle arealene, og fordi det kan benyttes i formidlingssammenheng. Den omfatter arealene fra Blomsøygrenda i nord til Hestøysund i sør. I denne sonen foreslås ikke konkrete tiltak, men sonens funksjon bør vurderes ved revidering av foreliggende plan.

Foreslåtte skjøtselstiltak og framtidig drift i delområdene er vist på Figurene 10-13 og 14-16. For Blomsøy og Skålvær brukes utarbeidete kart fra skjøtselsplanene (Bär & Hatten 2009a,b). Dette er grunnlaget for kostnadsberegninger av tiltak.

6.1 Sone 1: Deler av Blomsøya, Austbømarka, Store Buøya og Skålvær

Hovedmål

Det åpne landskapspreget skal bevares med sine ulike utforminger av kalkrike lyngheier og mosaikkpregete vegetasjon. Det biologiske mangfoldet spesielt knyttet til rikhei og baserik eng skal bevares.

Delmål

- De kalkrike lyngheiene og baserike engene skal
    - være velskjøtta og uten oppslag av busker og trær i særlig grad.
    - inneha et artsmangfold og en variasjon i vegetasjonstyper knyttet til seg (eks.: variasjonen fra tørr til våt inkluderer rikmyrene i området) og som gjenspeiler den tradisjonelle arealbruken i området.
- Beiting med forskjellige dyreslag skal opprettholdes og være av et omfang som er tilstrekkelig for å forhindre gjengroing.
- Det skal ikke være forekomster av sitkagran eller andre fremmede treslag innenfor sonen.

Ytterligere mål for sonen er gitt i Bär & Hatten (2009a).

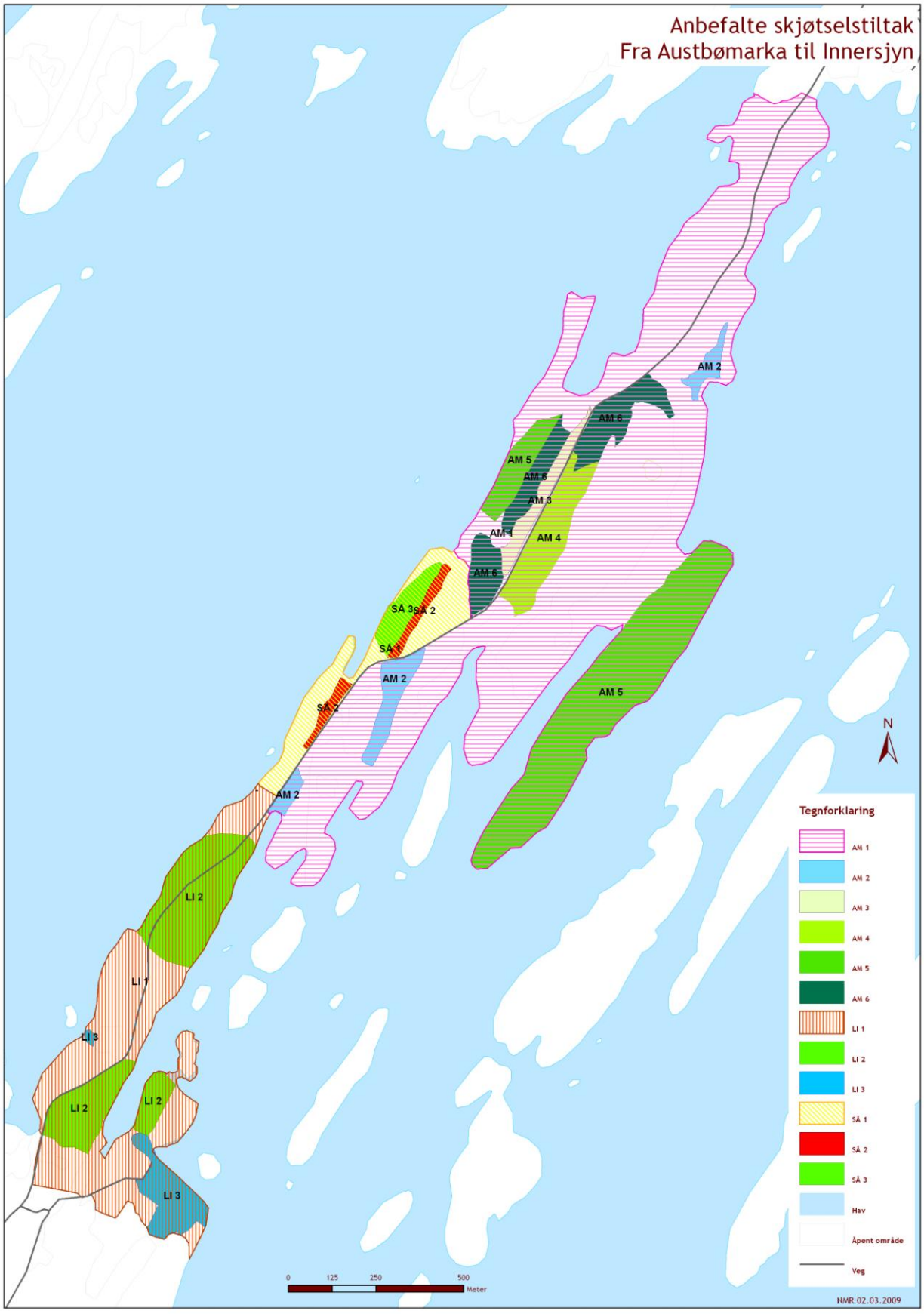

Figur 10. Drift og anbefalte skjøtselstiltak for forvaltningssone 1: Blomsøya: Austbømarka til Innersjyn (hentet fra Bär & Hatten 2009a,b). Tegnforklaring se Tabell 2.

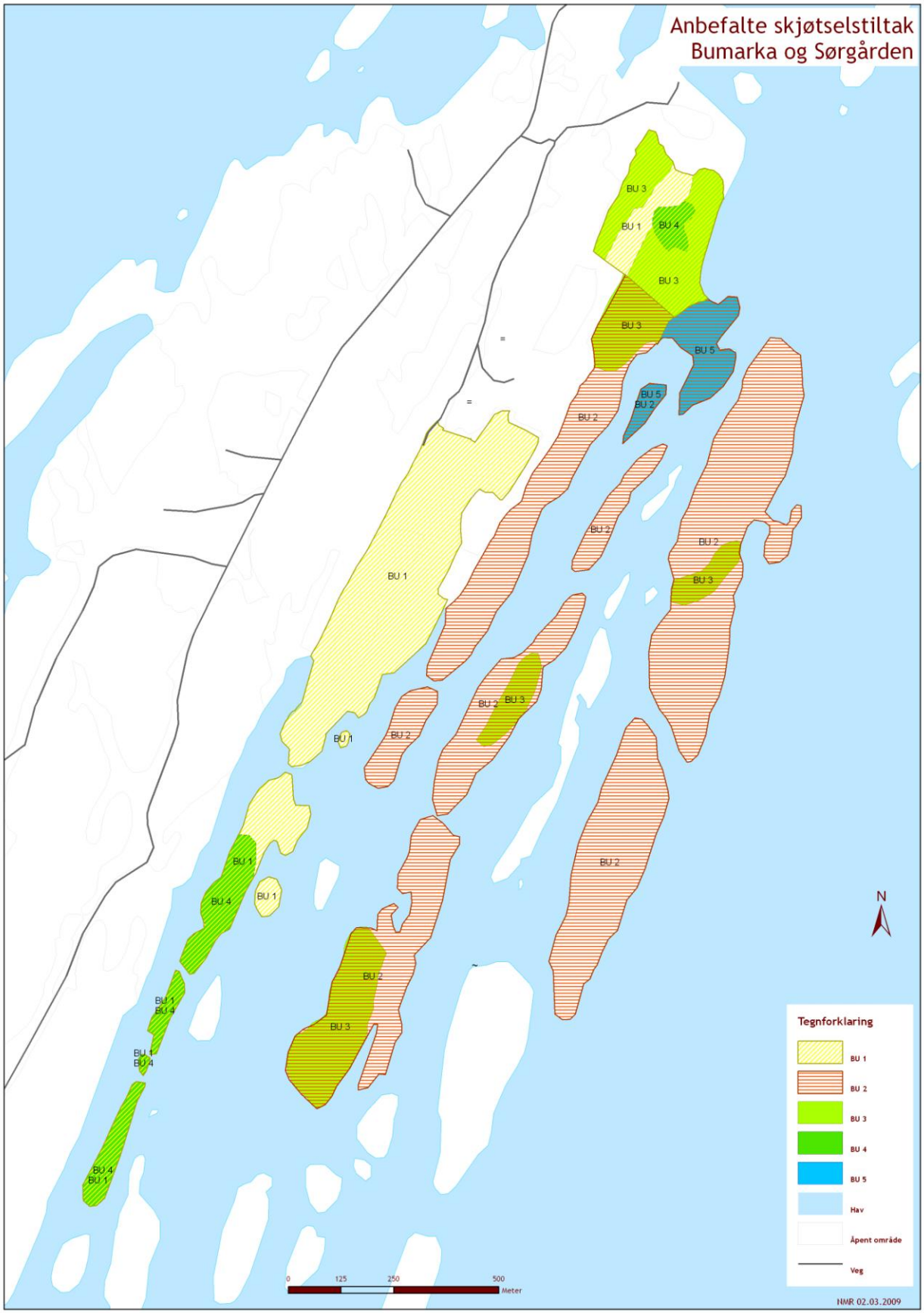

Figur 11. Drift og anbefalte skjøtselstiltak for forvaltningssone 1: Blomsøya: Bumarka og Sørgården (hentet fra Bär & Hatten 2009a,b). Tegnforklaring se Tabell 2.

Figur 12. Drift og anbefalte skjøtselstiltak for forvaltningssone 1: Store Buøya (hentet fra Bär & Hatten 2009a,b). Tegnforklaring se Tabell 2.

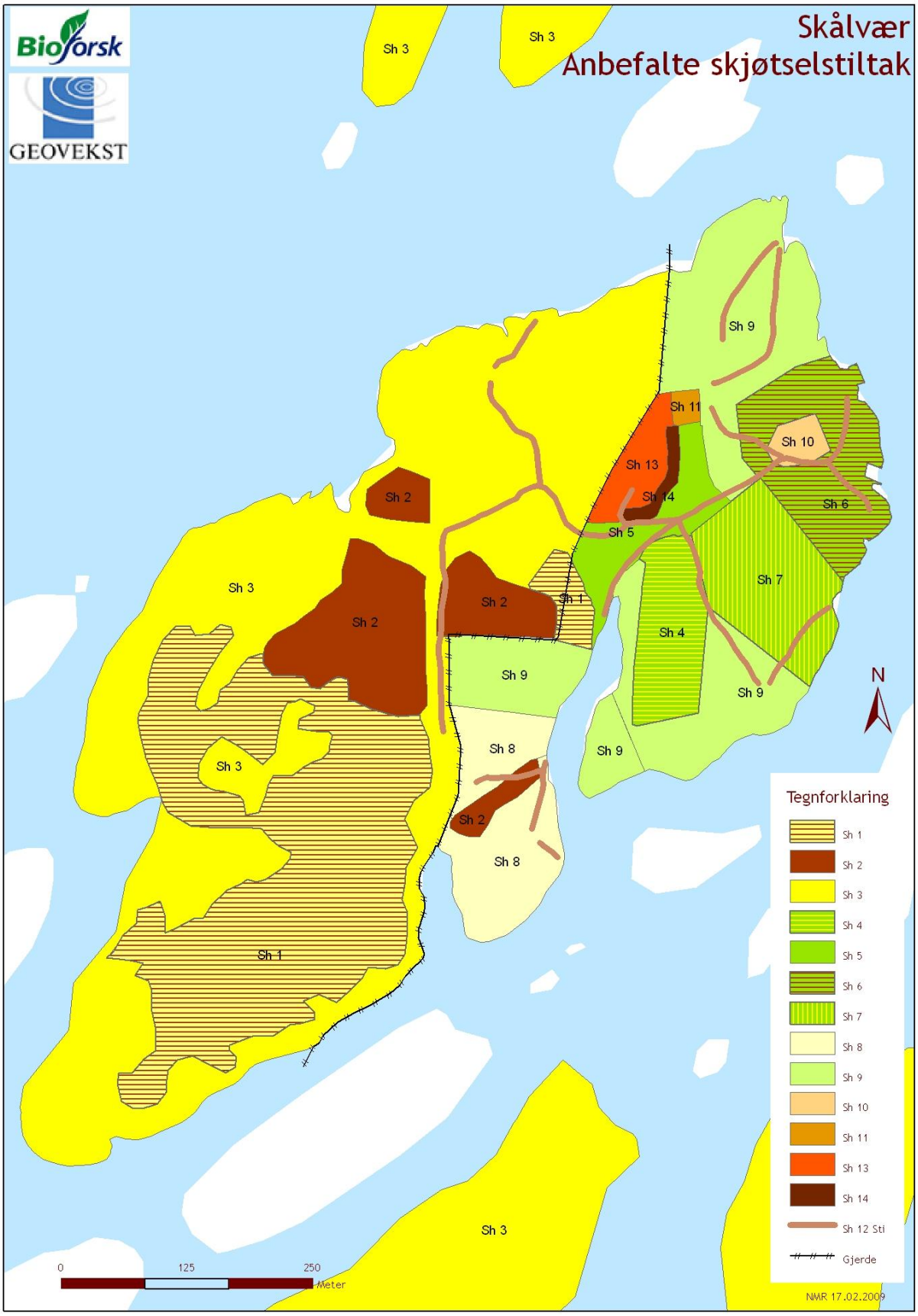

Figur 13. Drift og anbefalte skjøtselstiltak for forvaltningssone 1: Skålvær (hentet fra Bär & Hatten 2009a,b). Tegnforklaring se Tabell 2.

Tabell 2. Sone 1: Drift- og skjøtselstiltak med mål og prioritering av tiltakene samt henvisning til berørte naturtyper og lokalisering på kart for Blomsøya, Hestøya og Skålvær med omkringliggende øyer.

Kart-henvisning	Drift/tiltak	Mål	Berørte naturtyper	Prio-ritet
AM1, LI1, SÅ1, BU1, BU2,SB1, SH3, SH8	**beite med henholdsvis storfé, sau, sambeite** - øke beitepress/styre beitetrykket hvor det er påpekt i skjøtselsplanen - plassering av fôrhekk som anbefalt i skjøtselsplanen - positivt med gamle husdyrraser som villsau	- bevare det artsrike og åpne kulturlandskapet - bevare de nasjonalt verdifulle og svært artsrike kalklyngheiene - bevare naturtyper som ikke er/i liten grad er påvirket av næringstilførsel og jordbearbeiding - bevare artsmangfoldet i naturbeite knyttet til beiting og lang hevd - bevare de nasjonalt verdifulle beitemarkssoppforekomstene - forhindre gjengroing - sikre kontinuitet i driften	kystlynghei, lite/ikke gjødslet naturbeite og kulturbetinget engvegetasjon, rikmyr	1
SH4, SH7,	**slått** - manuelt/tohjuling	- bevare det artsrike og åpne kulturlandskapet - bevare de nasjonalt verdifulle og svært artsrike slåtteengene - forhindre gjengroing - bevare naturtyper som ikke er/i liten grad er påvirket av næringstilførsel og jordbearbeiding	slåttemark	1
SÅ2, SH5, SH6, SH9-13	- tohjuling	- forhindre gjengroing - bevare det artsrike og åpne kulturlandskapet	kulturbetinget engvegetasjon	1
SH2, SH14	**fjerning av plantefelt**	- forhindre spredning av fremmede treslag, spesielt i artsrike områder		1
AM3, AM4, SH1	**rydding/tynning i tett skog**	- åpne skogen for å forbedre beitekvalitet og oppholdssted for dyra - forhindre gjengroing	lågurt bjørkeskog	2/3
AM6, BU4	**rydding/tynning av kratt og trær i midlere gjengroingsfase**	- åpne skogen for å forbedre beitekvalitet og oppholdssted for dyra - forhindre gjengroing	hei/bjørkeskog	2
AM5, SÅ3, LI2, BU3, SB3, SH6, SH9	**rydding av kratt og lauvtreoppslag i tidlig gjengroingsfase**	- forhindre gjengroing og spredning av kratt og lauvoppslag i de artsrike vegetasjonstypene - bevare det artsrike og åpne kulturlandskapet	kystlynghei	1
AM2, LI3, BU5, SB2	**gjødsling tillates**, men bør ikke økes	- forhindre økning i næringstilførsel i de sårbare områdene	naturbeite/ kulturbetingete engvegetasjon, strandeng	1

6.2 Sone 2: Blomsøygrenda, Åkerøya NV, Åkerøya SØ og Hestøysund

Hovedmål

Bevaring av ulike landskapselementer og –strukturer knyttet til det tradisjonelle kulturlandskapet i øygarden.

Delmål

- Bevare biologisk mangfold knyttet til tradisjonell slåtteng, kalkrik lynghei og beitet rikmyr
- Bevare dagens historiske dybde i landskapet med for eksempel kulturminner, bygninger, steingarder
- Bevare eiendomsstrukturen og den småskala skiftestrukturen i grendene
- Bevare det åpne landskapspreget i grendene
- Sikre fremtidig landbruksdrift

Drift og skjøtselstiltak for sone 2 er vist i Figurene 14-16 og i-Tabell 3.

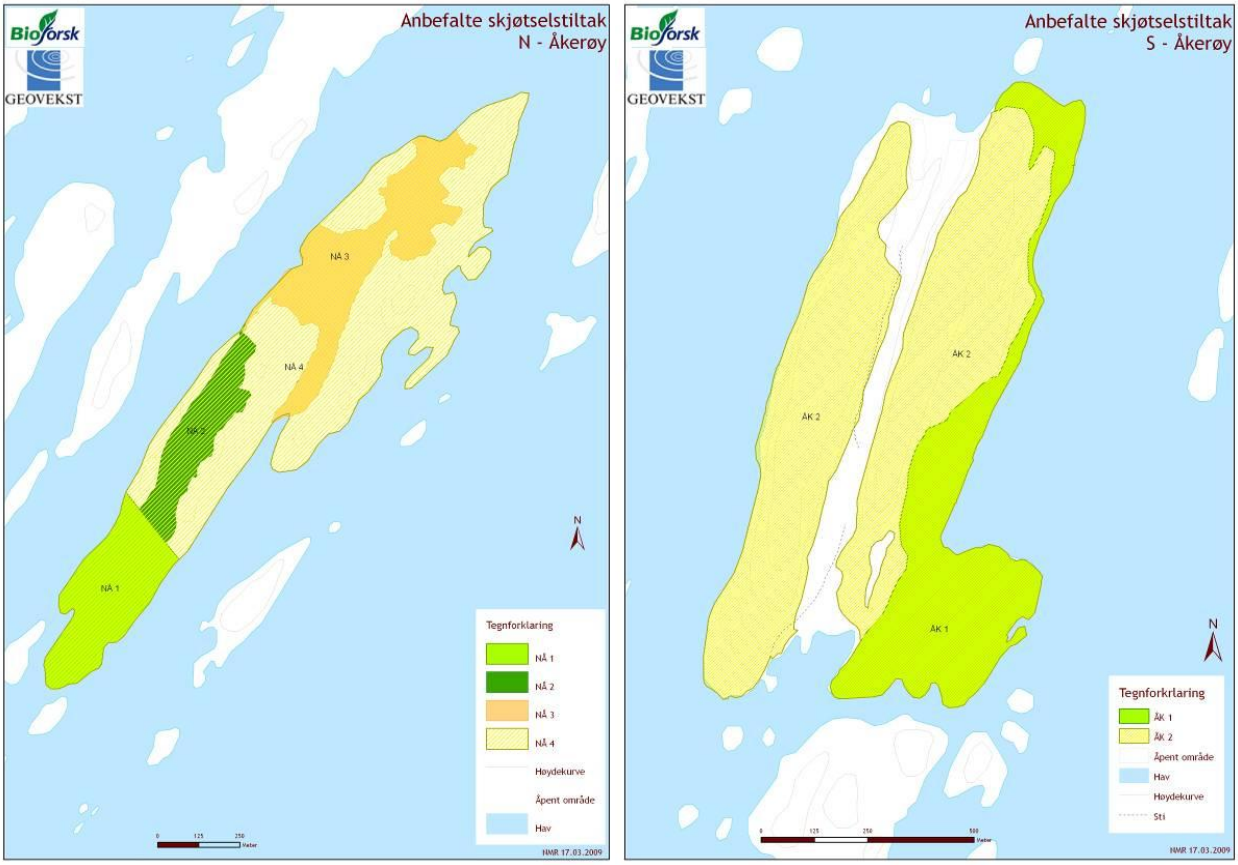

Figur 14. Drift og anbefalte skjøtselstiltak for forvaltningssone 2: N-Åkerøya og S-Åkerøya. Tegnforklaring se Tabell 3.

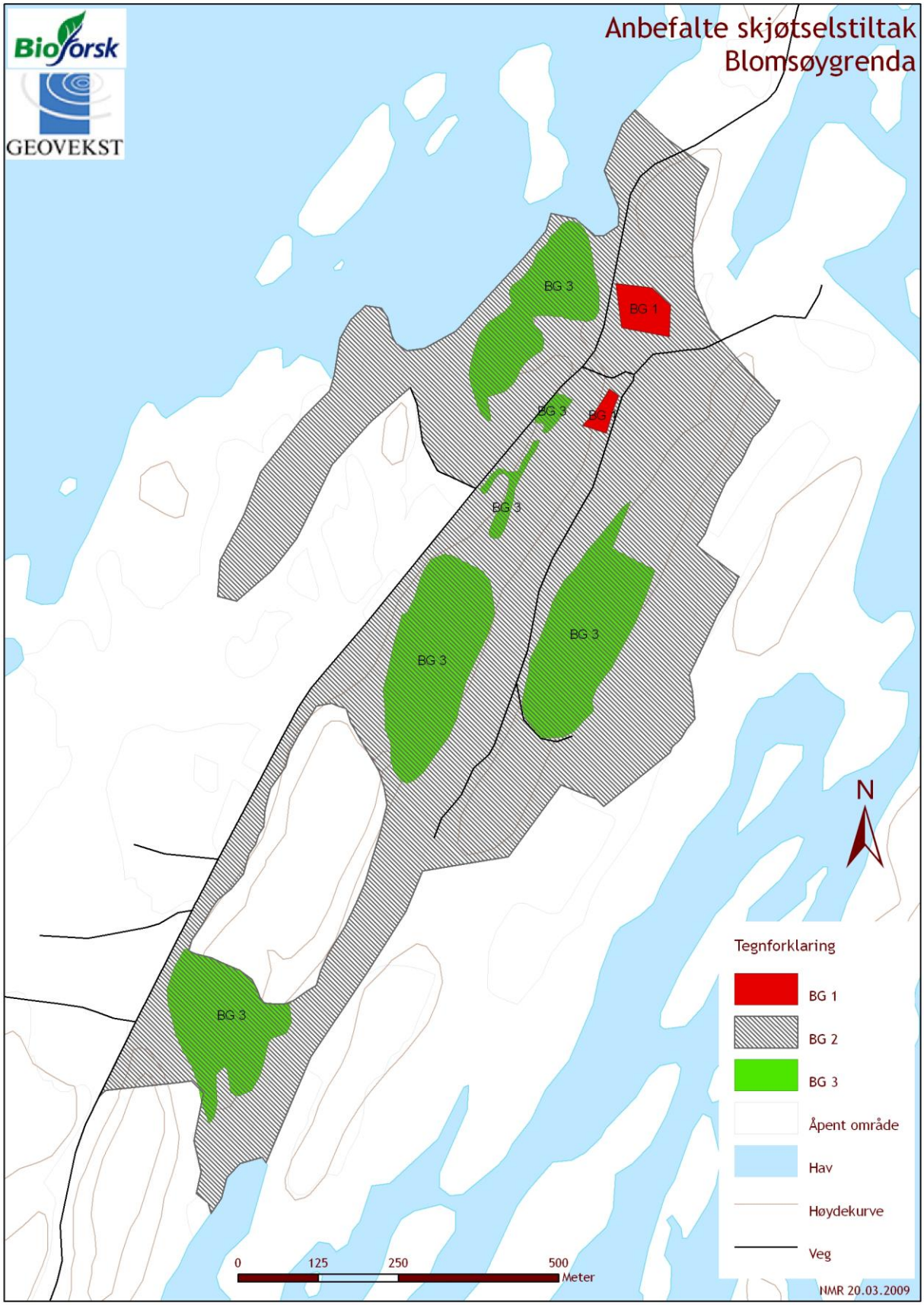

Figur 15. Drift og anbefalte skjøtselstiltak for forvaltningssone 2: Blomsøygrenda. Tegnforklaring se Tabell 3.

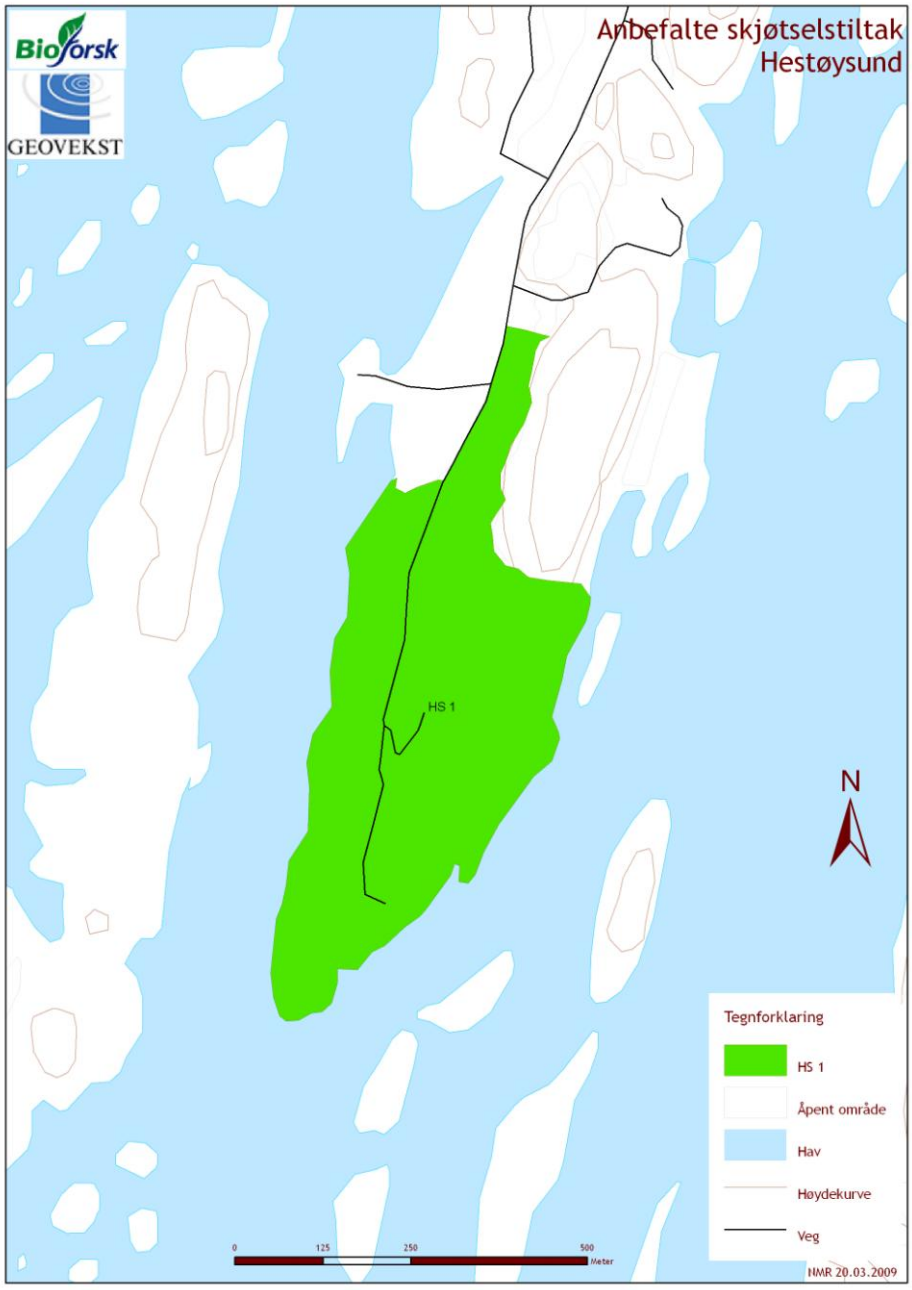

Figur 16. Drift og anbefalte skjøtselstiltak for forvaltningssone 2: Hestøysund. Tegnforklaring se Tabell 3.

Tabell 3. Sone 2: Blomsøygrenda, Åkerøya NV, Åkerøya SØ og Hestøysund: Drift- og skjøtselstiltak med mål og prioritering av tiltakene samt karthenvisning.

Kart-henvisning	Drift/tiltak	Mål	Prio-ritet
BG2	**småskala slått og beite etter dagens driftsmønster** - ingen intensivering - skiftestruktur bevares - ingen nydyrking	- sikre landskapsstrukturen og mangfoldet knyttet til småskala drift - bevaring av det helhetlige landskapsbildet	2
NÅ4, ÅK2 NÅ3	**beite med sau** - øke beitepress/styre beitetrykket hvor det er påpekt	- bevare det artsrike og åpne kulturlandskapet - bevare naturtyper som ikke er/i liten grad er påvirket av næringstilførsel og jordbearbeiding - bevare artsmangfoldet i naturbeite knyttet til beiting og lang hevd - forhindre gjengroing - kontinuitet i driften	1
BG1	**ekstensiv slått** - med tohjuling	- bevare verdifulle og artsrike slåtteenger - forhindre gjengroing - bevare det artsrike og åpne kulturlandskapet - bevare naturtyper som ikke er/i liten grad er påvirket av næringstilførsel og jordbearbeiding	1
NÅ2, BG3, HS1 NÅ1, ÅK1,	**rydding/tynning av kratt og trær i midlere gjengroingsfase** **rydding av kratt og lauvtreoppslag i tidlig gjengroingsfase**	- åpne skogen for å forbedre beitekvalitet og oppholdssted for dyra - forhindre gjengroing - forhindre gjengroing og spredning av kratt og lauvoppslag i de artsrike vegetasjonstypene - bevare det artsrike og åpne kulturlandskapet	2 1
BG4, HS2	**synliggjøring av kulturminner knyttet til landbruksdrift** - sommerfjøs - stabburet - steingjerder	- bevare tidsdybden i et åpent kulturlandskap - bruke kulturminnene til formidling	2

6.3 Sone 3: Området fra Blomsøygrenda i nord til Hestøysund i sør

Funksjon

Arealene skal knytte de verdifulle arealene sammen. Det er derfor ikke knyttet spesielle mål til sonen utenom at den kan brukes i formidlingssammenheng. Kostnader i forbindelse med formidlingstiltak er oppført i Tabell 4, Kap. 7. Siden det ikke foreslås konkrete skjøtselstiltak utenom ordinær jordbruksdrift ble det ikke satt opp en egen kostnadsoversikt i Kap. 7.

7. Økonomi- kostnadsoversikt over tiltak

Sammenstilling av kostnader for tiltak baserer seg i skjøtselsplanområdene på de anbefalte skjøtselstiltakene. I tillegg blir tiltak for de øvrige områdene – Blomsøy vest for Riksveien og Hestøy-utarbeidet.

Anslag av kostnader for de enkelte tiltakene baserer seg hovedsakelig på Fylkesmannenes retningslinjer for miljøtilskudd i landbruket (Fylkesmannen i Nordland 2009) og Grue (2001), men for enkelte tiltak har vi fraveket til dels mye fra anbefalingene der. Spesielt gjelder dette tilskudd per dyr. Da har vi lagt oss på en linje som tilsvarer laveste sats i tilskuddet for skjøtsel i verdensarvområdene. Der det kreves en timepris for beregning har vi lagt 250 kr/t til grunn. Det må tas høyde for avsetning av midler for utskifting/nyinvestering bl.a. i gjerdeklyv, infotavler og merking av stier hvert 10. år. Disse kostnadene er ikke oppført i tabellene nedenfor.

Kostnadene er et grovt estimat siden planen behandler arealene på et overordnet nivå. Antall beitedyr som ligger til grunn for beregnet årlige kostnader går ut fra dagens besetningsstørrelse.

Kostnader for fjerning av sitkagran, spesielt ute på Skålvær er vanskelig å estimere. Det vil ikke være hensiktsmessig å bruke store, tunge skogsmaskiner for fjerning av skogen siden det er vanskelig å frakte de ut på øya og dessuten er det fare for at de ødelegger mye i terrenget. I tillegg står man ovenfor utfordringen hvordan tømmeret skal fraktes fra øya. En mulighet for skånsomt uttak er å gjøre det mer manuelt og frakte ut tømmeret med lettere kjøretøy, evt. hest.

Per i dag er det bevilget tilskudd i form av SMIL-midler til Finn Grønnevik for saubeite og slått på Skålvær. Tiltakene og vilkår for gjennomføring av skjøtsel er nærmere omtalt i skjøtselsplanen (Bär & Hatten 2009b).

7.1 Sone 1: Blomsøya, Austbømarka, Store Buøya og Skålvær

Tabell 4. Sone1: Spesifisering av satser og kostnader for drift, en gangs og årlige tiltak på deler av Blomsøya, Austbømarka, Store Buøya og Skålvær.

Kart-henvisning	Drift/tiltak	Areal/antall	Spesifisering	Kostnader (NOK)	
				-årlig-	- en gang-
AM1, LI1, SÅ1, BU1, BU2,SB1, SH3, SH8	beite med henholdsvis storfé, sau, sambeite*	ca. 200 sau+lam ca. 50 storfé	300 kr/sau 650 kr/storfé	60.000 32.500	
SH4, SH7,	slått - manuelt/tohjuling	30 daa	1.000 kr/daa	30.000	
SÅ2, SH5, SH6, SH9-13	- tohjuling	105 daa	250 kr/daa	26.250	
SH2, SH14	fjerning av plantefelt	32 daa	må på anbud		
AM3, AM4, SH1	rydding/tynning i tett skog	58 daa	1000 kr/daa		58.000
AM6, BU4	rydding/tynning av kratt og trær i midlere gjengroingsfase	110 daa	1500 kr/daa		165.000
AM5, SÅ3, LI2, BU3, SB3, SH6, SH9	rydding av kratt og lauvtreoppslag i tidlig gjengroingsfase	ca. 500 daa	500 kr/daa	50.000	200.000
SH3, BU1	transportstøtte for beitedyr på holmer	130 sau+lam 5 storfé	200 kr/sau 500 kr/storfé	26.000 25.000	
SH4, SH7, Blomsøya	inngjerding, styrt beitetrykk	10.000 m	1,20 kr/m	4.000	8.000
Blomsøya, Skålvær	gjerdeklyver	4 stk	650 kr/stk		2.600
Blomsøya, Skålvær	infotavler langs stien	6 stk små 3 stk store	1000 kr/stk 5000 kr/stk		21.000
Blomsøya, Skålvær	skilting av stier	20 stk	150 kr/stk.		3.000
SUM				**253.750**	**457.600**

* det skilles ikke mellom vår-, sommer- og høstbeite

7.2 Sone 2: Blomsøygrenda, Åkerøya NV, Åkerøya SØ og Hestøysund

Tabell 5. Sone 2: Spesifisering av satser og kostnader for drift, en gangs og årlige tiltak på Blomsøygrenda, Åkerøya NV, Åkerøya SØ og Hestøysund.

Kart-henvisning	Drift/tiltak	Areal/antall	Spesifisering	Kostnader (NOK)	
				-årlig-	- en gang-
BG2, HS1	småskala slått og beite etter dagens drifts-mønster	ca. 795 daa	arealtilskudd for tungvint drift 150 kr/daa	119.250	
BG1	slått maskinelt	ca. 7 daa	250 kr/daa	1.750	
NÅ3, NÅ4, ÅK2	beite med sau - delv. økning av beitepress	ca. 200 sau+lam ca. 20 storfé	300 kr /sau 650 kr/storfé	60.000 13.000	
NÅ3	gjerding	ca. 3.000 m	1,20 kr/m	1.100	2.500
NÅ2, BG3	rydding/tynning av kratt og trær i midlere gjengroingsfase	ca. 200 daa	1500 kr/daa		300.000
NÅ1, Åk1	rydding av kratt og lauvtreoppslag i tidlig gjengroingsfase	ca. 305 daa	500 kr/daa	52.500	100.000
SUM				**247.600**	**402.500**

Kostnader ble ikke anslått for tiltak på synliggjøring av kulturminner knyttet til landbruksdrift. Utvelgelse og prioritering må først avklares i samarbeid med fagfolk for kulturminner.

8. Referanser

Alstahaug kommune 1993. Forvaltningsplan for Skålvær friluftsområde. 12s.

Artsdatabanken 2008. www.artsdatabanken.no

Bär, A. & Hatten, L. 2009a. Skjøtselsplan for Blomsøy og omegn, Alstahaug kommune. Bioforsk RAPPORT 4 (31), 42s.

Bär, A. & Hatten, L. 2009b. Skjøtselsplan for Skålvær, Alstahaug kommune. Bioforsk RAPPORT 4 (30), 30s.

Dahl, O. 1912. Botaniske undersøkelser i Helgeland. I. Vidensk. selsk. Skr. I. mat-naturv. Kl. 1911, 6: 1-221.

Dahl, O. 1915. Botaniske undersøkelser i Helgeland. II. Vidensk. selsk. Skr. I. mat-naturv. Kl. 1914, 4: 1-178.

Direktoratet for naturforvaltning 2006. kartlegging av naturtyper. Verdisetting av biologisk mangfold. DN-håndbok 13, 2. utgave 2006 (oppdatert 2007).

Direktoratet for naturforvaltning, Riksantikvaren og Statens landbruksforvaltning 2008. Utvalgte kulturlandskap i jordbruket. Tilråding til Landbruks- og matdepartementet og Miljøvern-departementet. Upubl. rapport, 60 s.

Elven, R., Alm, T., Edvardsen, H., Fjelland, M., Fredriksen, K.E. & Johansen, V. 1988. Botaniske verdier på havstrender i Nordland. A Generell innledning. Beskrivelser for region Sør-Helgeland.- Økoforsk Rapport 2A, 1-334.

Elven, R., Elven, A.J., Hatten, L., Norderhaug, A. & Sickel, H. 1993. Skålvær. Slåttemarker eller sauebeite? Botaniske undersøkelser 1992.. Botanisk hage og museum. 27s.

Fremstad, E. 1997. Vegetasjonstyper i Norge. – NINA temahefte 12: 1-279.

Fylkesmannen i Nordland 2003. Verdifulle kulturlandskap i Nordland. Rapport fra registreringene i perioden 1992-1995. Upubl. rapport, 140s.

Fylkesmannen i Nordland 2008. http://www.fylkesmannen.no/fagom.aspx?m=2509&amid=2017586

Fylkesmannen i Nordland 2009. Miljøtilskudd i landbruket. http://www.fylkesmannen.no/fagom.aspx?m=2509&amid=1147451

Grue, U.D. 2001. Del 1 Landskapstiltak. Veileder og enhetspriser. Spesielle tiltak i landbrukets kulturlandskap. Manus.

Hanssen, E.W. & Molia, A. 2004. Kartlegging av storsopper i Norge- Mykologiske undersøkelser i Alstahaug, Dønna, Herøy og Vega kommuner, Nordland fylke. Rapport fra fagkurs for kartleggingsprosjektets regionsansvarlige og andre rødlistekartleggere 2004 Herøysundet, Nordland, 16.09.-19.09.2004. http://www.nhm.uio.no/botanisk/sopp/kartlegging/fagkurs/rapport2004.htm

Hatten, L. & Sjølie, H. 1998. Skålvær – Slåttemarker eller sauebeite? Del II. Botaniske undersøkelser i 1998. Rapport til Alstahaug kommune og Direktoratet for Naturforvaltning. 23s.

Naturbasen 2008. www.naturbasen.no

Norge i bilder 2008. www.norgeibilder.no

9. Vedlegg

Oversikt over vedlegg

Nr	Emne
1	Dagens arealbruk på Blomsøya
2	Dagens arealbruk på Skålvær

Vedlegg 1: Dagens arealbruk på Blomsøya (fra Bär & Hatten 2009a).

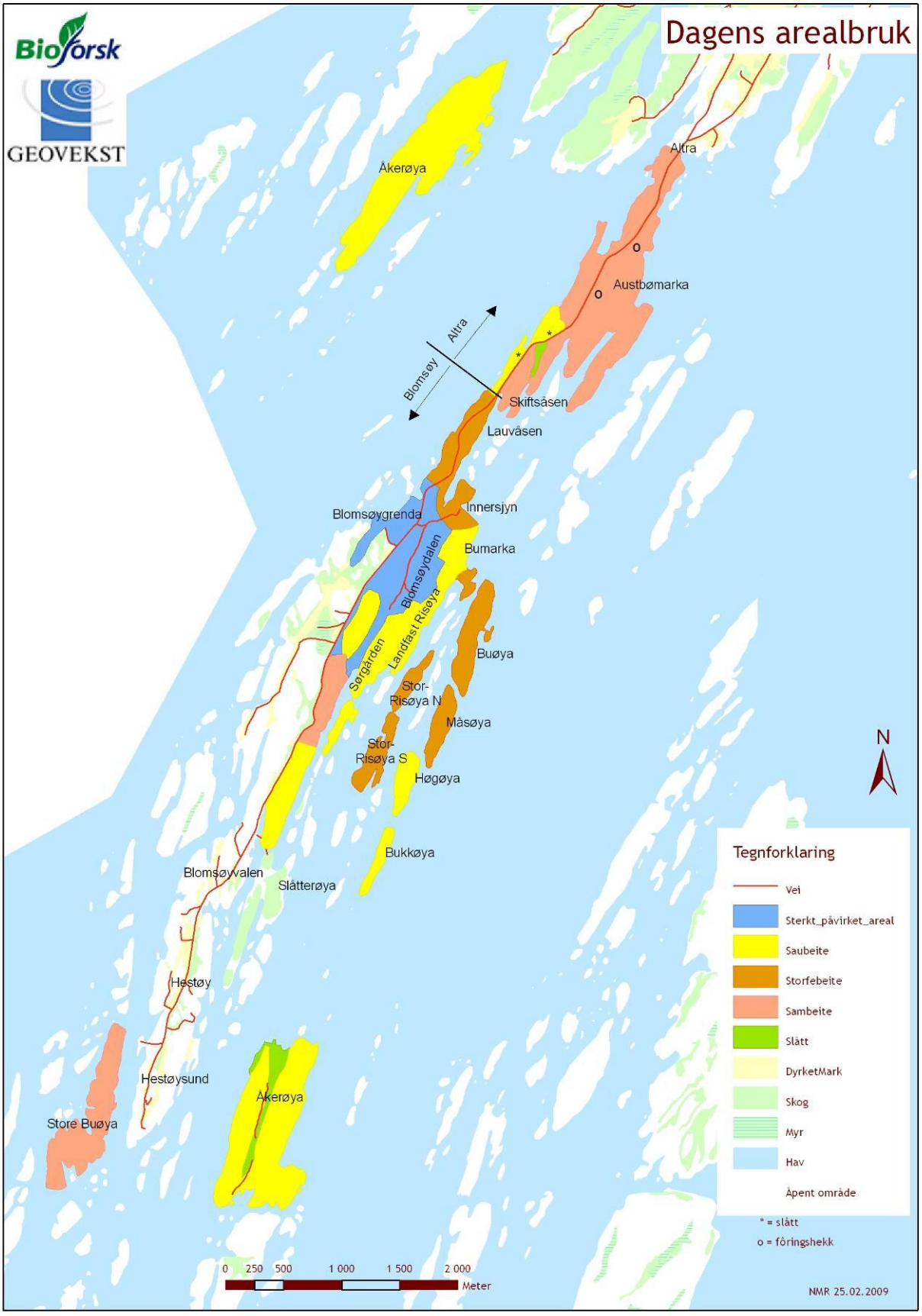
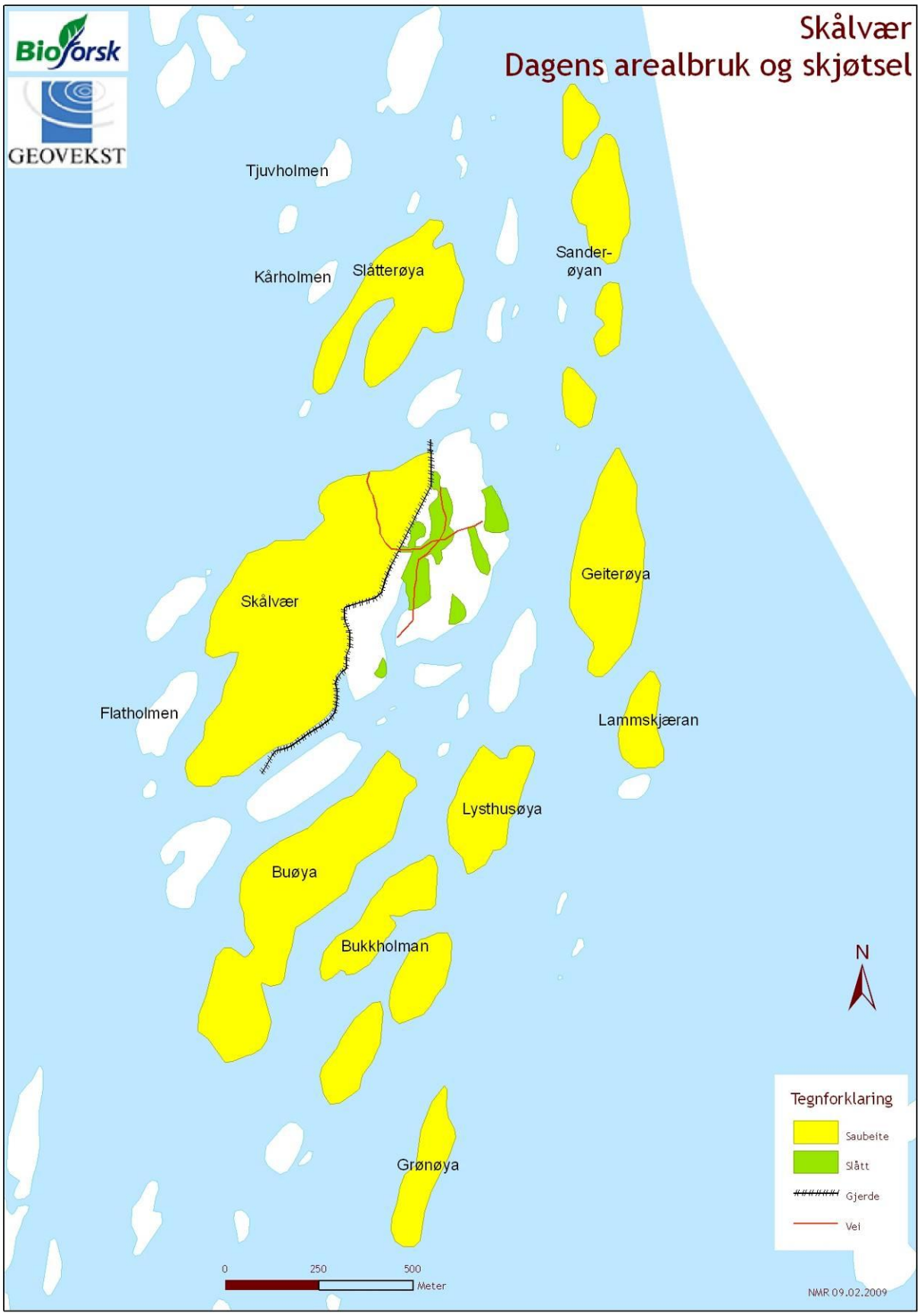
Vedlegg 2: Dagens arealbruk på Skålvær (fra Bär & Hatten 2009b).